KEMALETTİN TUĞCU

Karakaçan

Kemalettin Tuğcu

(1902 - 1996)

Usta ve kıvrak kalemiyle Türk çocuklarına ömrünü ve gönlünü veren Kemalettin Tuğcu, 1902 yılında İstanbul'da doğdu.

Ayaklarındaki rahatsızlık yüzünden, hayatının ilk 25 yılını Çengelköy'de, dedesinden kalma bir köşkte geçirdi. Çocukluk çağlarından başlayarak şiir ve roman yazdı. Hiç okula gitmedi, hiçbir öğretmenden ders almadı. Kendi kendisini yetiştirerek tercüme yapacak kadar Fransızca öğrendi.

Yazı yazma onun için bir avuntu ve tutku oldu. Kendisi bunu şöyle anlatır:

"Ben yazdığım kadar yaşarım. Bana tesir eden bir küçük olayla içimden geldiği gibi yazmaya başlarım. Heyecanım süresince yazarım. Edebî, ilmî, politik bir iddiam yoktur."

Tuğcu, ilk yazılarını Yavrutürk Çocuk Dergisi'nde yayımlamaya başladı. 1936 yılından sonra hemen hemen İstanbul'da çıkan bütün çocuk dergilerinde şiir ve hikâyeleri yayınlanmıştır. Çocuk romanları yazmış, bu arada bazı romanları filme alınmıştır.

Romanlarında trajik unsurlar ön plandadır. Tuğcu'nun; tercüme romanları, on iki adet aile romanı, üç yüz kadar çocuk romanı ile gazete ve dergilerde çıkmış iki yüzden fazla seçme hikâyeleri vardır.

DAMLA YAYINEVİ

KEMALETTİN
TUĞCU

KARAKAÇAN

DAMLA
YAYINEVİ

KEMALETTİN TUĞCU

Damla Yayın Nu.: 156

Kemalettin Tuğcu Klasikleri

Yayın Hakkı Copyright©:
Damla Yayınevi

Genel Yayın Yönetmeni:
H. Hüseyin Doğru

Kapak:
Cemal Dündar

İç Resim:
Alaaddin Barışkan

Dizgi - Mizampaj:
Damla Yayınevi

Baskı - Cilt:
Morpa Ofset / 2017
Tel: 0212 886 52 13
Matbaa sertifika no: 29736

Sertifika Nu.: 12582

ISBN Nu.: 978-975-381-031-9

DAMLA YAYINEVİ®
Prof. K. İsmail Gürkan Cad. No: 8
34110 Cağaloğlu-İSTANBUL
Tel.: 0212 514 28 28 (pbx) Faks: 0212 528 24 01

/damlayayinevi www.damlayayinevi.com.tr
blog.damlayayinevi.com.tr

KARAKAÇAN

Ben, samanlıkda doğdum. Doğduktan pek az sonra da titrek bacaklarımın üstüne kalktım. Islaktım, üşüyordum. İncecik bacaklarım beni çekemiyor, bükülüyordu. Annem, yüzümü, gözümü yalıyordu.

İlk işim süt etmek oldu. Ben süt emerken o beni yalamaya devam ediyordu.

Samanlığın kapısı açılıp da Hamza beni görünce, arkasına dönüp:

— Kezban, diye bağırdı. Bizim eşek doğurmuş.

Kezban da geldi, kızları Fatoş da geldi. Samanlığa dolup bir zaman bizi seyrettikten sonra komşuları olan Mehmet Ağa'ya seslendiler:

— Mehmet Ağa, bizim eşek doğurdu.

Muhtar da koşup geldi:

— Oooo! Maşallah, dedi. Güle güle besleyin. Oğlunuz mu oldu, kızınız mı?

Alay ediyordu.

Fatos bir bez parçasıyla beni kuruladı. Yepyeni olan ayak tırnaklarımı saman çöpleri gıdıklıyordu. Sonra ayaklarım sağa sola kayıyordu.

Bana Karakaçan adını taktılar. Bu ne demektir, ben bilmiyorum, belki bu adı bana takanlar da bilmiyorlar. Koyunlara Karagöz adı taktıkları gibi, eşeklere de ya Karakaçan, ya Kılkuyruk, ya da Kulağıkesik adını verirler.

Benim sonradan gördüğüm bazı eşeklerin birer kulağı kesikti. Öyle zannediyorum ki bunu bir hastalığı gidermek, ya da önlemek için yapıyorlar. Yoksa kesik kulak kimsenin işine yaramaz. Sonra eşeklerin kulaklarının kesik olması kusurdur, iyi duymazlar.

Eşeklerin kulakları onların radarlarıdır. En ufak bir ses, bir pıtırdı duydular mı kulaklarının birini o tarafa çevirirler. Birini sağa, birini sola, ya da öne, arkaya çevirmekle her taraftan gelen sesleri alırlar.

Fatoş benim boynuma mavi bir kurdele ile bir de küçük çıngırak bağladı. Artık beni eve gelen her misafire çıkartıyorlardı. Onlar da benim kadife gibi tüylerimi okşuyor ve

bana Karakaçan diye sesleniyorlardı. Bu adın benim olduğunu anladığım için hemen o tarafa bakıyordum. Komşular:

— Bu sıpa çok akıllı, diyorlardı.

Birisi de kalktı:

— Hamza Efendi, dedi. Bu eşekten çok güzel pastırma olur. Şimdi eti gevrektir. Ben senin yerinde olsam hiç durmam, çaresine bakardım.

Hamza Efendi:

— Biz eşek pastırması yemeyiz, dedi. Ben bu hayvanı iyi besleyip büyüteceğim. Bana çok iş görecek.

— Eşek adama iş mi görür?

— Elbette ya, oduna götürür, sırtına yük bağlarsın, üstüne biner kasabaya, ya da bağa gidersin. Bağdan köye dönerken yak çubuğunu, bir de uzun hava tuttur, keyfine diyecek olmaz.

Misafir alay ediyordu:

— Ben eşekleri hiç sevmem. Uykunun en tatlı yerinde bir anırmaya başladılar mı, insan yatağından fırlar. Ne kötü sesleri vardır bu hayvanların!

— Allah öyle uygun bulmuş. Sanki karganın sesi çok mu güzel?

— Canım, o karga.

— Bu da eşek...

— Karganın ne ziyanı olur ki?

— Ne olacak? İnsanın gözünü oyar.

— Peki sen buna niye Karakaçan adını koydun?

— Eşek adıdır bu.

— Komşu köyde de Karakaçan adında eşek var.

— Olsun. Bizim köyde birçok Mehmet var. Bundan kimseye zarar gelmiyor.

Ben bu konuşmaları eşek kafamla çok iyi anlıyordum. Doğumumdan iki üç hafta geçince konuşulanları anlamaya başlamıştım. Kulaklarımı sesin geldiği tarafa çeviriyor, ne konuştuklarını dinliyordum.

Ben en çok evin kızı Fatoş'u seviyordum. Fatoş benim için çok sevimliydi. Çünkü evden kahve şekeri aşırır, bana verirdi. O ne zaman bana:

— Karakaçan, gel dese, hemen ona doğru gidiyordum. Kızcağız beni benimsemiş ve benim bakımımı üstüne almıştı. Her sabah tüylerimi fırçalar, ağzımı, burnumu temizler, tırnaklarımı yağlar, sırtımı okşardı.

İnsanlar acımasız oluyorlar. Hamza Efendi'nin epeyce uzakta üzüm bağı vardı. Sabahleyin, alacakaranlıkta kalkar, annemin semerinin iki yanına iki küfe bağlar, kendisi de ortaya binerdi. Ben ister istemez onların arkasından giderdim. Anam döner döner benim kaybolmamdan korkardı. Ben pek fazla ayrılmazdım. Ama çok gevrek ve yeşil otlar buldukça hemen kopartıp geveliyor, yiye yiye onlara yetişmeye çalışıyordum.

Bağda Hamza Efendi annemin arkasından küfeleri indirir, onu serbest bırakırdı. O üzümlerin olgun salkımlarını bağcı bıçağı ile kesip küfelere istif ederken annem de, ben de bağ kenarındaki yeşilliklerden yiyorduk. Ara sıra yakındaki kütüklerden bir iki salkım koparmayı da unutmuyorduk.

Dönüş, annem için daha zahmetli oluyordu. Üzümle dolan iki küfe, semerin iki yanına bağlanıyor. Hamza Efendi de ortasına binip kuruluyor, elindeki sopayla annemi korkuyor ve:

— Deh, diyordu.

Haddin varsa yürüme. Zavallı annemin, sırtındaki yük yüzünden incecik bilekleri bükülür, yere kapanacak gibi olurdu. Ama adam acımasızdı. Biraz yavaşlasa:

— Samanın kilosu kaça, biliyor musun, diye bağırırdı. Ben sana dünyanın masrafını ediyorum. Deh bakalım, yürü hadi!

Elimden gelse, şu acımasız adamın sırtına, minicik ayaklarımla iki cifte olsun atardım.

Eve vardığımız sırada, Fatoş'un anası Kezban Hanım:

— Ağa, diyordu. Sen bu hayvana hiç acımıyorsun. İki küfe üzüm yetmiyormuş gibi bir de sen biniyorsun üstüne.

Hamza Efendi:

— Ya ne yapacaktım, diyordu. Onca yolu yürüyecek miydim?

— Efendi bu hayvan emzikli.

— Ne olmuş emzikliyse. Bir beni taşımadıktan sonra niye besleyeyim bunu?

— Efendi, sen altmış kilo çekiyorsun. Yetmişten iki küfe üzüm de eder yüz kırk kilo. Bu hayvan iki yüz kilo yükü çeker mi?

— Çeker, çeker. Onun işi bu.

İşte böyle, Hamza Efendi annem için Allah yarattı demiyordu. Sabahları böyle üzüm taşıtırken, bir aralık da yanaşmaya veriyor:

— Ormanlığa var da bir yük odun getir, kış yaklaşıyor, diyordu.

Yanaşma da anamın sırtına binerdi. Ama ormana vardığımız zaman bizi başı boş bırakır, kendisi bir zaman gölgeye yatar, kasketini başının altına koyup biraz kestirir, sonra kalkıp odun toplar, anamın semerinin iki yanına bağlar, köye yaklaşıncaya kadar kendisi de üstüne biner, köye girerken

inip anamı önüne katar ve ara sıra kuyruk tarafına doğru bir çırpıştırırdı.

Hamza Efendi neden geç kaldığını sorarsa:

— Bu hayvan çok ağır hareket ediyor, derdi. Bir türlü yürümüyor.

— Kulağına kulağına vursan ya.

— Vuruyorum ama bana mısın demiyor.

— Ben zaten bu miskin eşekten usandım.

Allah aklı yalnız insanlara mı vermiş? Hayvanların içinde akıllı olan, konuşmasa bile konuşmaları anlıyanlar yok mudur?

Ah benim, insanlar gibi dilim dönse, ağzımdan insan sesi çıksa ben birçok haksızlıkların önünü alırdım.

Yemliğin önünde, annemin ayakta uyuduğunu, yorgunluktan bacaklarının titrediğini görüyordum. Kadın kadının hâlinden anlar derler. Kezban Hanım da sık sık ahıra giriyor, annemin önüne gizlice iki avuç arpa daha koyuyor ve sırtını okşuyordu:

Zavallı anamın karnı doymuyordu ki sütü olsun da ben emip besleneyim. Bunu Kezban Ana görüp kocasına söyledi. O eli sıkı adam:

— Eşek benim işimi görmedikten sonra, ne diye besleyeceğim, diyordu. Elbette çalıştıracağım. Sıpası benim umrumda değil.

Sıpa diye eşeklerin yavrularına derlermiş. Atın yavrusu tay, ineğin yavrusu buzağı, koyunun yavrusu kuzu, tavuğun yavrusu civciv. Eh bize de sıpa demişler, ne zararı var?

Ama beni dünyaya getirdikten sonra, anamın dört bacağının üstünde duracak hâli kalmamıştı. Onu çok çalıştırıyor, çok yüklüyorlardı. Bağdan taşıdığı üzüm yetmiyormuş gibi

oduna da yolluyorlardı. Kıyasıya odun yükledikten sonra üstüne de biniyorlardı.

Kezban Ana bana gizli gizli süt verirdi. Bu sütü komsumuzun ineğinden alır, bir kabın içine koyar, elini kabın içine daldırır, bir parmağını dışarıya çıkartırdı. Ben onun parmağını emerken sütü de içmiş oluyordum.

Fatoş bir aralık emzik şişesi bulmuştu. İçine süt koyuyor, birkaç defa bana bu emzikle süt veriyordu.

Bu iş ne kadar sürdü bilmiyorum. Ben azar azar ot yemeye başladığım sırada, bir gün, bağdan dönüşte zavallı anam yere çöktü. Hamza Efendi kendisini kurtardı. Küfeleri çözdü, kuyruğundan, kulağından çekti ama zavallı anam kalkmadı. Tekmeleri yedikçe sarsılıyordu. Kafasına, kulaklarına, sırtına, kuyruk tarafına atılan tekmelere, sonra ince bir değnekle alabildiğine dövülmesine tepki göstermiyordu.

Yolda yürüyen, sırtlarında yükleri olan köylüler durup bakıyorlardı. Bir ihtiyar adam:

— Hamza Efendi günahtır, dedi.

Hamza Efendi:

— Eşek dövmek günah mı, dedi. Ben ona para verip aldım, bunca yıl besledim.

— İyi ama bu hayvancık da sana bunca yıl hizmet etti. Bütün kışlık odununu o çekti. Bağının üzümünü, cevizini o taşıdı. Yüklemekle kalmaz, bir de üstüne binersin, günah olmaz olur mu? Onu da Allah yarattı.

— Var sen işine git. Bana karışma.

Beni dünyaya getiren anam işte böyle öldü. Zaten boğazına bakılmıyor, hep çalıştırılıyordu.

Ben artık öksüz kalmıştım. Ahırda yalnızdım. Bana Fatoş'tan, bir de Kezban Hanım'dan başka bakan yoktu. Canım ot yemek bile istemezdi. Anamın acısı içime çökmüştü.

Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Ahıra bir diri eşek geldi. Anamın yemliğine onu bağladılar. Benim bu eşekle yıldızım hiç barışmadı. O da beni hiç sevmez, yanına sokulsam ısırmaya kalkar, çifteler savururdu.

Babası bağa, bahçeye, ya da kahveye gittiği zaman, Fatoş beni avluya çıkartıyor, tüylerimi fırçalıyor, bana avucundan ekmek parçaları yediriyor, ıslak bir bezle yüzümü, gözümü siliyor, tırnaklarımı temizliyordu.

Bir iki defa Hamza Efendi dayanıklı olup olmadığımı anlamak için eliyle belimin ortasına abandı. Nihayet bir gün kolunu kapmak için saldırdım. Eline bir sopa alarak beni dövmeye başladı. O vurdukça ben çifteler savururdum. Ahırın kapısı açıktı, fırlayıp avluya çıktım. Beni elindeki sopa ile kovalamaya başladı. Köy alanına vardığımız zaman kahvedekiler çıkıp:

— Ayol Hamza Efendi, bu kadarcık sıpa dövülür mü? Bu daha süt sıpası, senin Allah'tan korkun yok mu? Anasını yük altında öldürdün, bunu da dayakla mı öldüreceksin, diye bağırdılar. Hamza Efendi beni kovalıyordu. Köy alanını dönüp duruyorduk. Bir insan hiçbir zaman bir sıpa kadar koşamaz. Bunu Hamza Efendi de anladı. Ter içinde, öfkesinden kudurarak soluk soluğa bir köşeye yığıldı.

Ben uzakta durmuş onların konuşmalarını dinliyordum. Bir adam:

— Hamza Efendi, dedi. Bu eşek sıpası daha bir yıl iş göremez. Sen de onu boşuna beslemezsin. Ben yarın kasabadaki pazara ineceğim. İstersen satayım?

Hamza Efendi:

— Sat şu uğursuzu, dedi.

— Kaça vereyim?

— Dört aylık sıpaya ne verirler ki?

— Belki bir meraklısı çıkar, bin kâğıda vereyim mi?

— Ver.

Adam elinde bir iple bana yaklaştı:

— Gel oğlum, gel, korkma, diyordu.

Ben ona doğru bir iki adım yürüdüm, bekledim. Adam boynuma bir ip taktı. Beni çekip kendi avlusundaki ahıra götürdü. Önüme biraz yonca koydu. O gece orada yattım. Ertesi gün adam kendi eşeğine bindi. Eşeğin iki tarafına tarhana, dut kurusu, ceviz gibi şeyler bağlamıştı. Boynuma taktığı ipi de eşeğinin semerine iliştirmişti.

Epeyce uzak olan pazara vardık. Adam eşeğini pazar yerinde bir yere bağladı. Getirdiği satılık şeyleri torba torbayanına koydu. Kalabalığa karşı:

— Güzel tarhanam var, eriştem var, halis tereyağım var, dut kurusu da var. Satılık sıpa da var, buyrun, beğendiğinizi alın.

Tarhanasını, kesme hamurunu torbasıyla, tereyağını çömleği ile kaldıranlar oldu. Satılacak bir şey kalmadı adamın.

Bir aralık ihtiyar bir adamla, yedi sekiz yaşında kadar oğlu önümüzden geçiyorlardı. Çocuk:

— Dede, dedi. Bu küçücük eşek, değil mi?

İhtiyar adam:

— O eşek yavrusu, dedi. Ona sıpa derler.

Köylü bu konuşmayı dinleyip:

— Beybaba, dedi. Sıpa da satılık.

İhtiyar gülmeye başladı.

— Ben sıpayı ne yapayım oğlum, dedi. Ne işe yarar ki?

Yürüyüp gittiler. Çocuk mu zorladı, yoksa ille sıpa isterim diye ağladı mı, ne bileyim, ihtiyar tekrar göründü.

— Eeee, dedi sıpaya alacaklı çıkmadı mı?

Köylü:

— Kısmetini bekliyor, dedi. Çok akıllı bir sıpadır bu. Anası sizlere ömür.

— Ot yiyor mu?

— Yimez olur mu?

— Kaça satıyorsun?

— Sıpa benim değil. Bin liraya veririm size.

— Çok değil mi?

— Az bile.

İşte ben böylece doğduğum köyden ayrılmış, kasabada, bahçeli bir eve kapılanmıştım. Beni satan köylü:

— Ha, unuttum Efendi Baba, dedi. Bu eşeğin adı Karakaçandır.

Sonra da ekledi:

— Söylediklerine göre çok akıllı bir hayvanmış.

İhtiyar:

— Eşeğin akıllısını işitmedim, dedi. Yoksa bunun okur yazarlığı mı var?

— Yok, dedi köylü. Ama akıllı diyorlar. Ben duyduğumu söylerim.

Kasabanın kenarındaki bir eve gittik. Genişçe bir bahçesi vardı. Çocukla ihtiyar, bahçeye girer girmez orada oturan yaşlı bir kadınla çocuğun annesi bir ağızdan:

— Ayol, bu da nesi, diye bağırdılar.

İhtiyar kadın:

— Efendi, alacak başka bir şey bulamadın mı, dedi.

Efendi Baba:

— Çocuk istedi, ben de hatırını kıramadım, dedi.

— Ayol bari bir kuzu alsaydın, büyütür, keser de yerdik.

İhtiyar:

— Bunu da büyütür, pastırma yaparız, dedi.

Bir zaman ben bahçede kaldım. İhtiyar adam ahır gibi bir yere girdi, orada bana oturacağım bir yer açtı. Sonra beni oraya kapattı. Doğrusu bu karanlık yerden hiç hoşnut kalmadım. Etrafım odun doluydu. Yer de topraktı.

Çocuk bahçeden otlar, yapraklar kopartarak bana getiriyordu. Korka korka benim önüme koyuyordu. Ben de alıp yiyordum. Biraz sonra ihtiyar geldi. Elinde tahtadan bir kutu vardı. İçine biraz kepekle buğday, biraz da kuru ot koydu. Ben bunları hiç nazlanmadan yedim.

O gece geçti. Ertesi gün bahçeye komşular gelmişti. Beni görmek istemişler. İhtiyar beni çıkarttı. Kadınlar:

— Maşallah pek güzel sıpa, dediler.

Birisi beni uzaktan sevdi:

— Efendi Baba, dedi. Buna bir ad koyacaksın değil mi? Mesela Marulkulak.

Bir başkası:

— Daha güzel bir ad bulmalı, dedi. Mesela Mercan.

Çocuk:

— Onun adı var, dedi. Karakaçan.

Çocuğun annesi sordu:

— O da ne demek?

İhtiyar adam:

— Eşeklere çoğunlukla böyle ad koyarlar, dedi. Sahibi buna da öyle demiş.

— Nüfus kâğıdına mı yazılı?

Efendi Baba:

— Alayı bırakın canım, dedi. Bazı hayvanlar adlarına alışıktırlar.

Çocuğun annesi:

— Kedilerin köpeklerin kendi adlarını bellediklerini işittim ama, eşeklerin bunu anlayacak kadar akıllı olduklarını sanmıyorum, dedi.

Beni serbest bırakmışlardı. Efendi Baba:

— Bakalım, deneyelim, dedi.

Sonra bana seslendi:

— Karakaçan, gel oğlum bana.

Ben Efendi Baba'ya doğru yürüdüm. Yanına kadar gittim. Durdum. Adamcağız benim kulaklarımı okşadı. Çocuğun annesi:

— Bu rastlantı olmalı, dedi. Bakayım, ben çağırayım.

Benim adımı söyledi. Bu sefer ona doğru gittim. Misafirlerden biri:

— Vallahi bu hayvan adını biliyor, dedi. Hem yüzümüze garip garip bakıyor. Acaba konuşmamızdan da anlıyor mu dersiniz?

Efendi Baba:

— O kadar ileriye gitmeyelim, dedi. İnsanların arasında büyüyen, onlarla ilişkisi çok olan bütün hayvanlar az çok lakırdıdan anlarlar. Gel, git, otur, kalk gibi emirleri bilirler.

Çocuğun annesi:

— Bakalım, deneyelim, dedi. Gel bana, gel bakayım.

Gitmedim. Kadın:

— Eşek aklı bu kadar işte, dedi.

Babası:

— Adıyla çağır, dedi.

Genç kadın:

— Karakaçan, gel buraya, dedi.

Bu sefer yanına gittim. Eliyle kulaklarımı okşadı.

— Aferin sana, dedi. Haydi git artık.

Döndüm, bahçenin kenarındaki otlardan yemeye başladım. Benim akıllığıma şaşmışlardı, beni konuşuyorlardı. Çocuğun babası:

— Beybaba, dedi. İyi, anladık, güzel bir sıpa biz bunu ne yapacağız? Üstüne binmek için daha en az bir buçuk yıl geçmesi gerek. Sonra bakım ister. İki tımar bir torba arpa yerine geçer derler. Kim tımar edecek, kim bakacak?

Efendi Baba:

— Bir iş yaptım, kırk defa yüzüme vurmayınız, dedi. Ben bakarım, beslerim, kimseye yük olmaz.

Adam:

— Affedersiniz Beybaba, dedi. Nihayet keçi kadar bir sıpa. Biz de bakarız. Ben sizin için söyledim.

Eşekler talihsiz yaratıklardır. İnsanlar onları yaratıkların en aşağısı olarak anlatır, biribirlerini de aşağılamak için eşek derler. Aslında eşekler çok sabırlı, sadık, dayanıklı, aza kanan, en ağır yüklerin altına gık demeden giren zavallılardır.

Ben de talihli olsaydım yemi, otu bol, eşeği bol bir çiftlikte doğardım. Daha yaşıma girmeden dayak yemeye başladım.

Kasabadaki evde oturmam da çok sürmedi. Zaten adam bana doğru dürüst bakamıyordu. Öyle elleri de pek geniş olmamalı ki yiyeceğimi bile yeteri kadar almıyorlardı. Bakıyordum, önüme küf kokulu bir saman konuyordu. Öyle ya, eşek değil mi, ne anlar? Önüne ne koyarsan yer.

Bu da çok sürmedi. İşittiğime, ya da anladığına göre. Efendi Baba hastalandı, görünmez oldu. Evin damadı, pazara giden köylülere yoldan geçerken seslendi. İhtiyar bir köylüye:

— Ağa, dedi. Satılık eşek var, alır mısın?

Adamın sırtında bir heybe vardı. Yarısı önünde yarısı arkasında. İki gözü de doluydu. Kim bilir neler satıyordu?

— Efendi, dedi. Ben eşeği nideyim?

— Nideceksin, üstüne biner, istersen oduna gidersin.

— Benim eşeğe verecek param yok.

— Canım sen hele bir gör. Uyuşuruz.

Adam odunluğa girdi, beni gördü:

— Efendi, dedi. Bu daha eşek olmamış, bu sıpa.

— Sıpa ise büyür. Sana iş görür.

— Bu zati bakımsız kalmış.

— Uzun etme, ben ucuza vereceğim.

— Kaça vireceksin ki?

— Bin kâğıda.

— Ben bin kâğıdın yüzünü görsem bayram ederim de bin takla atarım.

— Peki sen ne verirsin?

— Beş yüz kâğıt.

— Ben beş yüz kâğıda yularını vermem.

— Allah hayırlı müşteri versin.

İhtiyar gitti. Adam onun arkasından baktı, baktı, kızgınlıkla benim kuyruk tarafıma bir tekme attı. Ben de dönüp ona bir çift tekme sallayacaktım ama yine dişimi sıktım, eşeklik bende kalsın, dedim.

Aradan iki gün geçmeden köylü kılıklı birisi geldi, beni aldı, yularımdan çekerek götürürken evin damadı yine bana bir tekme savurdu bu defa canım çok sıkıldı, ben de çifte attım, ama tutturamadım. Tuttursaydım adam muhakkak yere serilirdi.

Yürüdük, yürüdük, kasabanın dışında büyükçe bir evin avlusuna vardık. Orada inekler, birkaç eşek, bir iki keçi vardı. Benim önüme tozu toprağı olmayan kuru ot koydular. Aksırmadan, boğazım gıcıklanmadan yedim.

Ertesi sabah ahıra iki kişi girdi. Ne kadar hayvan varsa güzelce tımar ettiler. Bu arada ben de tımarlandım. Tüylerim eskisi gibi temiz ve parlak oldu.

Beni yularımdan bir başka ve yüklü eşeğin semerine bağladılar. Yola çıktık.

Dönüp dolaşıp yine kasabadaki at pazarına gelmeyelim mi? Anladım ki beni yine satacaklar. Dediğim de çıktı. İhtiyar bir eşek, bir dana ile beni, bağırıp duran bir adamın yanına götürdüler. Bu adam:

— Danaya bak, danaya. Süt danası bu. En azından elli kilo eti var. Param olsa da ben alsam. Hele şu sıpaya bakın. Daha çiçeği burnunda. Sırtına yük, semer vurulmamış. Etleri kurabiye gibi gevrektir.

Adamın biri durup baktı:

— Ne işe yarar bu sıpa, dedi.

— Eşek ne işe yarar, dedi adam. Üstüne binersin, oduna sürersin. Canı yandığı zaman attan yörük olur.

— İyi ama bu daha sıpa be.

— Kart eşek alıp da ne yapacaksın? Senesine kalmaz, geberir. Bunda çok ekmek var. Anlayan anlar bu işten.

— Ne demek istiyorsun?

— Yani alıp satanlar bilir, dedim.

Sonra sesini alçaltarak:

— Arkadaş, dedi. Ben seni tanırım. Sen pastırmacısın. bunda yirmi kilo olsun et var. Pastırmanın kilosu kaça? Anlarsın ya.

— Sus be adam, gevezelik etme.

— Sen beni iyi dinle. Bunu bir hafta besle, beş kilo daha artar. On beş kilo et çıksa sekiz yüz liradan on iki bin kâğıt yapar. Biz kazancı içinde beş yüz lira desek yedi bin beş yüz lira alacaksın. Bu kadar paraya karşı bin kâğıt da vermez misin? İnsaf be yahu?

Paradan pek anlamam. Beni getiren adam uzakta durup dinliyordu. Çığırtkan adam alıcıya:

— Bunun pastırmasından isterim ha, dedi. Unutma,

Beni alan adam:

— Olur olur, dedi.

At pazarının bir köşesine götürdü beni. Burada pazardan satın aldığı bir iki dana, iki eşek, iki de atla iki koç vardı. Orada sinekler eşeklerin gözlerini oyacak kadar çoktu.

İki üç hayvan grubu daha vardı. Bunlar daha çok at satın almışlardı. Bir araya toplandılar, yere çömelip üzümle peynir ekmek yediler. Sonra kimi ata bindi, kimi yaya yola çıktılar.

Biz dört ayaklı yaratık olarak on iki idik. İki ayaklılar dört kişiydiler. İçlerinde çok iyi giyinmiş olan iki kişi vardı. Bunlara öteki iki kişi saygı gösteriyorlardı. At pazarından, kasabadan çıkdık, güneşin altında, bağ aralarından bir zaman gittikten sonra şoseye vardık. Artık ne su, ne gölgelik vardı. İki taraf da yol açılırken ortaya çıkmış yarma idi.

Beni satın alan adam danalardan birinin durmadan sürüden ayrıldığını ve sağa, sola kaçtığını görüyordu. Hemen yanına gelip:

— Rahat dur bakalım, dedi. Uslu uslu yürü bakalım.

Başımdaki yuları çözüp yakaladığı danaya bağladı. Bizi de biraz sıkıştırdı. Önden gidenlere yetiştik.

Gittik, gittik küçük ağaçlığa vardık. Burada bir adam çeşmenin başına oturmuş, tütün içiyordu. Çevre tamamıyla tenha ve sessizdi. Yalnız ağaçların üzerinde kuşlar durmadan ötüyorlardı.

Bizim arkadaşlar burada durdular. Oturan adamla selamlaştılar. Hemen suya sarıldılar, içtiler, ellerini yüzlerini yıkadılar. Şişman, kalıplı adam:

— Hayvanları suya sokmayın, dedi. Su çok soğuk. Hepsi hastalanır. Biraz dinlenelim, yola çıkarken sularsınız.

Hepsi çöktü. Biz de ağaçların gölgesine sığındık. Suyun gayretiyle yetişmiş bir iki tutam ot vardı. Ben bağsız olduğum için dolaşıp bu otlardan yedim.

Çeşmenin başında, bizden önce gelmiş olan adam, bizim iri kıyım, iyi giyimli adam paketine davrandığı zaman hemen çakmağını çıkardı ve adamın sigarasını yaktı.

— Sağ ol, dedi zengin adam.

— Ben ağalara hizmeti severim, dedi öteki. Zatınızı bir yerde görmüşüm gibi geliyor bana.

Zengin adam:

— Ben Derebaşı Çiftliği'nde duruyorum, dedi.

— Siz çiftlik sahibi olmalısınız, Allah bilir.

— He, orası öyle.

— Bu yıl ekin iyi oldu derler, aslı var mı?

— Allah'a şükür, biraz yüzümüz güldü. Siz kimlerdensiniz?

— Ben garibin biriyim, dedi adam. İş aramaya çıktım. Çoluk çocuk köyde kaldı. Önümüz kış, ne yiyeceğiz bilmem.

Zengin adam:

— İstersen gel bizim çiftliğe, dedi. Sınırı kazdırıp duvar çektiriyorum. Rençberlikten anlar mısın?

— İşimiz bu ağam. Allah sizden razı olsun.

Oturup iyice dinlendikten sonra kalktılar. Hayvanları suladılar. Çeşmenin yalağından ben de kana kana su içtim. Beni satın alan adam:

— Yavaş iç yavaş, dedi. Çeşmeyi kurutacaksın.

Bütün yolcular güldü. Yeniden yola çıktık. Zengin adam önden gidiyordu. Ona Halil Efendi diyorlardı. Güleç, keyifli bir adamdı. Çeşme başına bizden önce gelen adam da bize katılmıştı. Halil Efendi onu atlardan birine bindirmişti.

Az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik. Derken iki tarafı kayalık bir boğaza vardık. Ben biraz geride kalmış, taze otlardan yolup yiyor, çiğneye çiğneye onlara yetişmeye çalışıyordum.

Derken bu iki dağ arası, kayalık boğazın en karanlık ve dar bir yerine vardığımız sırada, ellerinde silahlar bulunan iki atlı yolumuzu kesti. Halil Efendi:

— Ne oluyor arkadaşlar, diye bağırdı.

İlerideki atlılardan biri:

— Hele hepiniz hayvanlardan inip şöyle yolun kıyısına dizilin, dedi.

Halil Efendi arkasına döndü. Bir de baktı ki çiftliğine almaya kalktığı adam atın üstünde dikilmiş, elinde bir tabanca bağırıyor:

— Direnmeyin, verin bakalım üstünüzde ne varsa!

Ben gerideyim ya... Kulaklarımı kısarak bir koşu tutturdum, ters yüzüne kaçmaya başladım. İlerideki silahlılardan biri:

— Nedir o, vursana şunu, diye bağırdı.

— Bizimle beraber olan adam:

— Ziyanı yok, dedi. Sıpa kaçtı.

Benimle uğraşan olmadı. Anlıyordum ki sıpaları adam yerine koymuyorlar. Ama hemen yamaca vurup düzlüğe çıktım. Ardımdan gelirler diye bir koşu tutturdum. Çok geçmeden atlı bir jandarmaya rastladım. Beni görünce:

— Çüşşş, dedi.

Durdum. Bana baktı, baktı, atın üstünde dikilerek:

— Mehmet, diye bağırdı. Mehmet, gel hele.

Bir ağacın altında yatan bir adam kalktı ayağa. Bu da bir jandarma. Atı da orada, başı boş otluyor.

— Emredin Onbaşı'm, dedi.

— Mehmet, dedi adam. Bak bir sıpa kaçmış. Şunu yakalada karakola götür. Kimin sıpası ise gelir, alır.

Mehmet atına bindi, eline bir de ip aldı, bana doğru geliyordu. Ben biraz ileriye kaçtım, orada durdum. Mehmet:

— Dur ulan, dedi.

O yanıma yaklaşınca ben yine kaçtım ileride bekledim. Onbaşı da atını sürüp yanımıza geldi. Ben yine ileriye gittim.

Onbaşı atını sürdü. Ben durup durup döner, bekler, yine kaçardım. Derken yarmadan aşağıya indim. O zaman Onbaşı birden durakladı:

— Mehmet, tez ileriye var, soygun yapıyorlar, dedi.

İnsan aklı bu, biri öne geçti, bir arkaya. Boğazın önünü, ardını tuttular. Bizim yolcular ve hayvanlar biribirine bağ-

lanmışlardı. Üç kişi yolcuların elbiselerini boş hayvanlardan birine yüklemişler, hayvanları önlerine katmışlar, gidiyorlardı.

Onbaşı yamacın başından:

— Kıpırdamayın, diye bağırdı.

Mehmet ileriye atılmıştı. Üç kişi, boğazın boyunca sinerek kaçmağa başlamışlardı. Onbaşı onlara üç kez dur diye bağırdı. Durmadıklarını görünce bir kurşun salladı. Adamlardan biri atın üstünden yere yuvarlandı.

Askerlerin soygunun yapıldığı yere gelmelerini sağlamaya çalışıyordum.

Bu sefer atları siper alarak onlar da ateşe başladılar. Ama Mehmet onlara yandan sokuldu ve.

— Silahları atın, ayağa kalkın, diye bağırdı.

İki adam ayağa kaktı, ellerini havaya kaldırdılar.

Onbaşı emir verdi. Mehmet bunların üstlerini aradıktan sonra ellerini arkalarından bağladı. O zaman Onbaşı da silahını indirdi. Bağlı olan Halil Efendi ile ötekileri çözdüler. Hayvanlar da, insanlar da jandarmalarla birlikte kasabaya geri döndüler.

Büyük bir binanın içine insanlar girdi. Bizi kapıda bir jandarma bekledi. Bir zaman sonra soyguncuların üçü de bileklerinden biribirlerine bağlı hâlde binadan çıktılar. Onları iki jandarma alıp götürdü.

Bizim köylüler de çıktılar dışarıya. Hakim olduğu anlaşılan bir adam da merdivenleri inmişti. Bu adam:

— Onbaşı, dedi. Soygunu demek bir sıpa haber verdi?

Onbaşı:

— Evet efendim, dedi.

— Kimin nesi bu sıpa?

Beni satın alan adam ileriye çıkıp:

— Benimdir efendim, dedi.

— Bağlı değil miydi?

— Hayır efendim. Başıboş gidiyordu. Soyguna uğradığımız zaman kaçtı.

— Pekâlâ, ucuz kurtulmuşsunuz. Hepiniz mallarınıza kavuşmayı bu sıpaya borçlusunuz. Gidiniz artık.

Yeniden yola çıktık. Yolda Halil Efendi:

— Bana bak pastırmacı, dedi. Sen bu sıpayı kesip pastırma yapacaksın. Hiç inkâr etme. Ama bu akıllı bir hayvan. Kaça aldın bunu?

Pastırmacı dedikleri adamda benim kadar akıllı. Hiç fırsatı kaçırır mı?

— Bin beş yüz kâğıt verdim buna, dedi.

Halil Efendi kızdı:

— Ben çocukluğumdan beri eşek alır satarım. Bu kadarcık sıpaya bin beş yüz kâğıt verecek adam mısın sen?

Pastırmacı:

— Halil Efendi, dedi. Sen bizim büyüğümüzsün, ne istersen ver. Ama bu sıpada en azından on kilo et var. Pastırmanın kilosu sekiz yüz. Biz altı yüzden veriyoruz.

— Seni ziyandan kurtaran bu sıpadan utan. Koynundaki bütün paralarla hayvanların gidiyordu elden. Onu kesip satmaya sıkılmıyor musun?

— Ağam, sen al, var git.

— Ben kimsenin malını elinden almam. Al sana bin kâğıt. Daha bir diyeceğin var mı?

— Yok ağam, sağ ol.

İşte ben böylece pastırmacının elinden kurtulup çiftlik sahibi Halil Efendi'nin yanına kapılandım.

Beni satan adam bizden ayrıldı. Biz dar bir yoldan çiftlik topraklarına vardık. Bu çiftliğin çevresini duvarlarla kapatmışlar. Bir eşek başını kaldırsa çiftliğin içini göremez. Duvarlar öyle yüksek.

Kapıya vardık. Bir rençber koştu geldi, kapıyı açtı. Çiftliğin içinden yürümeye başladık.

İç bahçeye varınca Halil Efendi:

— Bana bak Ali, dedi. Şu sıpayı al, güzelce tımar et, sonra buraya getir.

Ali dediği yanaşma benim hiç de hoşuma gitmedi. Derilerimi yüzecek gibi bastırarak tımar ediyordu. Ben irkildikçe:

— Dur ulan dur, diyordu.

Girdiğimiz yer, üstü kapalı bir hayvan barınağı. Yemlikler var, çeşitli at ve eşekler var. Hepsi yemliklerin başında yem kesiyorlar. Benim açlıktan içim kazınıyor.

İç bahçeye vardık. Oraya bir masa kurulmuş. Üstünde yok yok... Gençten bir kadın, küçük bir kız, bir de oğlan oturuyorlar. Halil Efendi:

— İşte bizi kurtaran sıpa bu, dedi. Çok akıllı bir hayvan. Onu eşek yerine koymadı eşkıya. Bu da kaçıp gitti, jandarmaya haber verdi.

Sonra Halil Efendi seslendi:

— Ali, getir şu sıpayı.

Ali bana yaklaşırken ben çekiniyor, ondan kaçıyordum. Halil Efendi:

— Bana bak Ali, dedi. Sen bu sıpayı dövmüşsün.

Yalancı Ali:

— Dövmedim Ağam, dedi.

Adam kalktı ayağa. Bana adımla seslendi. Uslu uslu yanına vardım. Eliyle tüylerimi, butlarımı, sırtımı yokladı:

— Sen bu sıpadan çok daha eşeksin Ali, dedi. Hayvanın kaç yerinden derisini yırtmışsın, kanatmışsın. Yıkıl karşımdan. Bir daha sen bu sıpaya el sürmeyeceksin anladın mı? Yolla bana Hüseyin'i.

Ali kös kös gitti, derken Hüseyin geldi. Gençten bir rençberdi. Halil Efendi:

— Oğlum, dedi. Bu sıpaya sen bakacaksın. Sen tımarlayacaksın. Öyle sert, bahçe tırmığı gibi kaşağı vurma. Yemine, suyuna dikkat et. Gözünden uzak tutma.

— Peki Ağam, öyle ederim.

Aile beni seyrediyordu. Halil Efendi'nin oğlu:

— Gel, sana bir armut vereyim, dedi.

Ben arsızlık etmedim. Yerimden kımıldamadım. Halil Efendi:

— Karakaçan, dedi. Sen bana gel.

Yavaş yavaş gittim. Tabağın içindeki armutlardan bir tanesini alıp bana uzattı. Ben arsızlık etmeden armudu ağzımla elinden aldım. Sulu, lezzetli bir armuttu. Halil Efendi'nin karısı bir salatalık uzattı bana:

— Al Karakaçan, dedi.

Hemen ona doğru uzandım. Hıyarı aldım elinden, Hem taze, hem körpe olan bu hıyar da çok hoşuma gitti.

Hanımın adı Halide, oğlanın adı Necmi, kızın adı Nesrin. Ama bu kızcağız yedi sekiz yaşına gelmiş olduğu hâlde yürüyemiyor. Dizleri bükülüveriyor, yürürken bir eli annesinin elinde, bir elinde de küçük bir baston. Bebek gibi bir kızcağız.

O da bana seslendi. Onun da yanına gittim. Bir şey vermedi bana, ama başımı okşadı ve boynunu bir tarafa çarpıtarak:

— Ne olursun babacığım, dedi. Bu sıpayı bana ver.

Herhâlde bu kızcağız ailenin içine acı olmuş. Hepsi onun yalvarır gibi beni istemesine üzüldüler. Halil Efendi:

— Olur kızım, dedi. Zaten ben senin için aldım.

— Sağ ol babacığım. Ben ona bakarım.

— Ama Nesrin'ciğim, bu nihayet bir eşek. Sen ona bakamazsın. Tımar etmek, yemlemek, sulamak ister. Ona Hüseyin bakar. İstediğin zaman sana getirir. Ama hiç unutma kızım. Eşeklerle şaka olmaz.

— Babacığım, bu eşek değil ki, bu Karakaçan.

— Akıllı bir hayvan ama, daha huyunu suyunu bilmiyoruz.

— Peki babacığım.

Halil Efendi:

— Hüseyin, dedi. Bunu bağlamaya gerek yok. Kuzu gibi bir hayvan. Başıboş bırak; yalnız sebze bahçesine, çiçeklere sokulmasın, dikkat et. Benim atın ahırında bir yerde yatsın.

— Başüstüne Ağam.

İşte ben böylece yerimi bulmuş oldum. Bir iki gün sonra, çiftliğe gelen bir yabancı sayesinde aileyi daha iyi tanıdım. Gelen adam bir tüccarmış. Kendi otomobili ile gelmişti.

İç bahçede konuştular. Benden de söz edilmiş olmalı ki Hüseyin:

— Karakaçan, gel seni Ağa istiyor, dedi.

O önde yürüyordu. Ben arkasından. İç bahçeye girdik. Hüseyin geride durdu. Halil Efendi bana seslendi:

— Karakaçan, gel arslanım.

Yanına kadar gittim. O gelen adam:

— Olur şey değil, dedi. Bu hayvan adını biliyor. Eşeğin akıllısına ilk defa rastladım.

Nesrin kahvaltı ediyordu. Bana seslendi. Yanına gittim. Annesi:

— Kızım, yemiyorsun, dedi. Hepimizi üzüyorsun. Sen yiyeceksin ki kuvvetlenecek, rahat yürüyeceksin.

Kızcağız iştahsız, neşesizdi. Halil Efendi:

— Hanım, dedi. Bir lokma Nesrin'e ver, bir lokma da Karakaçan'a.

Kızcağız heyecanlanmıştı. Kendisine verilen lokmayı yemeye başladı.

— Anne, dedi, hadi ona da ver.

Annesi bana bir lokma ekmek uzattı. Avucundan aldım. Nesrin gülmeye başladı. Başka bir eşek olsa hemen sofranın üzerine uzanır, ne varsa silip süpürmeye kalkardı. Ama ben kuyruk tarafıma birkaç tekme atacaklarını bilirdim. İnsanların ipleriyle kuyuya inilmez. Ne yapacakları da hiç bilinmez.

Böylece bir Nesrin'e, bir bana lokmalar veriliyordu. Ben sıramı uslu uslu bekliyordum. Nesrin:

— Anne, Karakaçan'ın ekmeğine reçel sürmüyorsun, dedi.

— Kızım, belki reçeli sevmez.

— Sen sür bakalım anneciğim, belki yer.

Reçelli lokmayı da yedim. Böylece Nesrin'in kahvaltısını yemesine yardım oldum. Bu da kızcağızın annesini çok mutlu etti. Halil Efendi misafire anlatıyor:

— İşte böyle, diyordu. Hekimler açık ve temiz havanın kızcağıza iyi geleceğini söylemişler. Oğlu Necmi İstanbul'da, bir ortaokulda yatılı olarak okuyormus.

Eve hizmet eden, sebze bahçesine ve fidanlığa bakan, iki bahçıvanla Halil Efendi'nin at uşağı olan Hüseyin ahırın üstündeki iki odada kalıyorlardı. Bahçıvan yaşlı bir adamdı. Çiçekten, sebzeden ve yemiş ağaçlarından iyi anlıyormuş. Ali onun yamağı, ama üçkâğıtçı bir adam.

Ben aşağıda, Beyin atının barındığı ahırda yatıp kalktığım için, yukarıda konuşulanları işitiyordum.

Bahçıvan aklı başında, ağır bir adamdı. Ali benim için:

— Şu sıpayı geberteceğim, dediği zaman o:

— Hele bir iliştiğini göreyim, dedi. Atarım seni çiftlikten.

Ali öfke ile:

— Bir sıpa yüzünden mi, diye homurdandı.

— Evet, dedi bahçıvan. Sen burada emir kulusun. Yapacağın işi dikkatli yapman gerek. Sana bir sıpa vermiş, tımar et demiş. Sen mandaların çamurlu butlarını kazıdığın koskoca kaşağı ile, ne var körpe sıpanın derisini kanatacak. Ahırda kaşağı mı yoktu? Hayır, başıma bir iş daha çıktı diye damarın tuttu. O hayvancığa en ufak bir zarar gelirse ben senden bilir, Beye söylerim.

Ben bu Ali'ye ne yaptım? Hiç. Ama neden bana düşman oluyor böyle. Neden beni gebertmeye kalkıyor? O bana düşman olmuş ya, şimdi ben de ona diş biliyordum. Bir kötülük yapmak için yanıma sokulmaya kalkışırsa çenesine doğru iki çifte sallayıp hakkından geleceğim.

Çok şükür ki, onun işi büyük ahırdaydı. Sabahleyin hayvanları tımar eder, sonra bahçıvanın yanında çalışırdı.

Bana gelince, gelişimin birinci gününden rahata kavuşmuştum. Sebze ve meyve bahçeleri çitle ayrıldığı için benim oralarda bir ziyan yapacağım yoktu. Bu nedenle başıboş bırakılıyordum. Kapıya kadar uzanan yolun iki tarafı otluktu. Oralara gidiyor, beğendiğim yeşil otları yiyor ve büyük bir ağacın gölgesinde yatıyordum.

Sabahleyin Nesrin kahvaltıyı bahçede yapıyordu. Kızcağız annesine tutunarak iç bahçenin kapısına geliyor, oradan:

— Karakaçan, gel kahvaltı edelim, diye bağırıyordu.

Ben bu ince sesi duyar, hemen kalkar, koşarak iç bahçeye girerdim. Nesrin buna çok seviniyordu. Annesi bir lokma ona bir lokma bana veriyordu. Nesrin farkında olmadan, beni seyrederken gerektiği kadar yiyordu.

Daha sonra öğleyin tekrar çağrılıyordum. Havalar güzel gittiği için, evin içinde çalışan kadınlar yemeği dışarıya getiriyorlardı. Ben o küçük aile için eğlence olmuştum. Halil Efendi de beni seviyordu. Her sabah kulağımdan dört ayağımın tırnaklarına kadar her yerimi muayene ediyordu. Kulaklarımın içi bile gözden geçirildiği için Hüseyin bana çok dikkat ediyordu.

Kimsesi olmayan bu garip köylü genç, temiz yürekli bir çocuktu. Beni temizlerken söyleniyordu:

— İşte böyle Karakaçan. Senin de kimsen yok, benim de... Sen hiç öteki eşeklere benzemiyorsun. Sen akıllısın. Çoğu insan senin kadar terbiyeli değildir. Sofrada can erikleri,

armutlar dururken uzanıp da almıyorsun. Ancak verirlerse yiyorsun. Hem biliyor musun Karakaçan, bu Nesrin adındaki kızcağızın hâli çok harap. Hekimler açık hava, temiz hava iyi gelir demişler. Ama bunun pek aslı yok. Burada oturmalarına sebep kızcağızın öteki çocuklardan kaçmasıymış. Beni de İstanbul'a götürmüşlerdi. Bu zavallı kız "Neden ben okula gidemiyorum? Neden ben öteki kızlar gibi gezip koşamıyorum?" diye ağlardı. Odasına kapanır, dışarıya çıkmazdı. Bari gözü görmesin, diye alıp buraya getirdiler. Annesi de, babası da onunla beraber böyle dağ başında oturuyorlar. İnsan kısmı yalnız yiyecek, içecekle, temiz hava ile olmuyor. Eğlence arıyorlar. Kalabalık arıyorlar. Sen bize bakma, biz köyde doğduk, daha iyisini bilmeyiz ki, köyümüzü hakir görelim.

Temizlik biteceğine yakın:

— Ha, dedi. Bir şey daha var. Eğer gayret ederse kızcağız biraz daha rahat yürüyebilirmiş. Ama o tamamıyla kendisini bırakmış. Annesi elini tutmazsa hemen yere çöker.

Uzaktan uzağa Nesrin'in ince sesi:

— Karakaçan, diye bağırıyordu.

Ben kulaklarımı sesin geldiği tarafa çevirdim. Hüseyin:

— Nesrin çağırıyor değil mi, dedi. Haydi, koş bakalım.

Ben ahırdan çıktım, bir iki sıçrayıp oynadıktan sonra koşarak iç bahçeye gittim. Yemek vakti değil ama, kızın canı sıkılmış. Annesi de bu çocukla akşama kadar uğraşmaktan usanıyor, canından beziyor, ama ne yapsın, evlat işte.

Nesrin'i bazen bir arabada gezdiriyorlardı. Rahatça oturabildiği bir araba. İsterse yandaki tekerleklerini kendisi çeviriyor, araba gidiyor. Ama çoğu zaman annesi onu daha yürümemiş bir çocuk gibi gezdiriyor.

Kadıncağız huysuzluk eden kızını dolaştırırken bana da:

— Karakaçan, sen de bizimle gel, dedi.

Ben de arabanın yanı sıra yürümeye başladım. O kadar yakın gidiyordum ki, kızcağız elini uzatıp bana dokunabiliyordu. Biraz dolaştıktan sonra yine iç bahçeye girdik.

Halide Hanım bahçenin gölge bir yerinde benim başımı aşağıya indirmeye çalışarak:

— Haydi yat Karakaçan, biraz uyu, dedi.

Biraz uğraştı, ben ne yapmak istediğini anlayıp yattım. Nesrin kahkahalarla gülüyordu. Biraz sonra:

— Anne, dedi. Eşekler konuşamaz değil mi?

— Konuşamaz kızım.

— Neden konuşamaz?

— Allah öyle istemiş. Çünkü konuşmalarına gerek yok.

— Anne İstanbul'a gidersek onu da götürür müyüz?

— Biraz düşün Nesrin'ciğim. Hiçbir apartmanda bir eşeğin oturduğunu sen gördün mü?

— Görmedim. Ama babam bahçeli bir ev tutabilir.

— Bak bu olur işte. Sen iyi ol da İstanbul'a gidelim. Bahçeli bir köşk tutalım.

— Benim iyi olacağım yok anne.

— Sen böyle düşünme. Sen de okuyup yazacaksın, büyüyeceksin. Sen de evleneceksin bir gün.

— Anne, benim gibi yürüyemeyen bir kızı kimse almaz.

— Sen yürümeye gayret et, her şey düzelir.

— Ben gayret ediyorum ama yürüyemiyorum anne. Herkes okula gidecek, koşup oynayacak, ben hep böyle senin elinden tutup yürümeye çalışacağım.

— Beni çok üzüyorsun Nesrin. Bak senin için bu dağ başında kalıyorum.

— Ben de bu dağ başındayım anne. Ama sen yanımda olduğun için kendimi yalnız hissetmiyorum. Sen bana yetiyorsun.

Zavallı kadın, kızına sarılarak onu öperken ağlıyordu.

— Sen de bana yetiyorsun yavrum. Değil böyle açıklık bir yerde, bir çiftlikte, dört duvar arasında bile olsam sen bana yetersin.

Eşekler insanları sevebilir mi? Ben Nesrin'i de, Halide Hanım'ı da çok seviyor, onların hâllerinden anlıyordum.

Bir zaman ikisi de dalıp düşündüler. Sonra Nesrin:

— Anneciğim, dedi. Karakaçan uyudu mu acaba?

Halide Hanım:

— Hayır, dedi. Bak adını söylediğin için kulaklarını bize çevirdi.

— Sen sıpaların hâlinden anlar mısın anne?

— Çiftlikte otura otura ben de eşekleri, biraz atları öğrendim. Kulaklarını oynatmaları daha iyi duymak içinmiş.

Halide Hanım beni çağırdığı zaman, arada bir başımla onu itiyordum. Böylece kendisini sevdiğimi anlatmak istiyordum. Ama o:

— Karakaçan, eşek şakası yapma, beni düşüreceksin, diyordu.

Kızcağız benim eşek olmadığımı ileri sürüyor:

— Anne o eşek değil, diyordu.

— Biliyorum, diyordu annesi. Daha eşek olmasına epeyce zaman var. Baksana beni itiyor.

— Ama anneciğim, o seni seviyor.

— Ben böyle sevgiyi anlayamıyorum.

— Ne yapsın anne, eli yok ki.

— Bir şey yapmasına gerek yok.

Bazen Nesrin'i yürütmek için annesi onu elinden tutarak ağır ağır yolun kenarındaki büyük meşe ağacının altına götürüyordu. Orada yeşil çimenler vardı. Daha serin bir rüzgâr esiyor, insanı ferahlatıyordu.

Ne yazık ki Nesrin daima karamsar ve mahzundu:

— Anneciğim, diyordu. Sen boşuna uğraşıyorsun. Ben hiçbir zaman yürüyemeyeceğim. Allah beni felçli yaptı.

Annesi çok üzülüyordu:

— Allah küçük kızları felçli yapmaz Nesrin. Üç yıl önce deniz banyolarına gittik, orada mikrop kaptın. Bizde de kabahat vardı, seni aşılatmamıştık.

— Ne yapalım, öyle olsun anne, sen üzülme. Babam İstanbul'da bahçeli bir ev alırsa oraya gideriz. Karakaça'nı da götürürüz.

— Ben seni arabanla okula da götürürüm.

— İstemem anne. Çocuklar benimle alay eder. Ben hiçbir zaman onlar gibi yürüyemeyeceğim. Ben ip atlayamayacağım, seksek oynayamayacağım. Benim okul çantam, içinde kitaplarım, okul önlüğüm, beyaz yakam olmayacak.

— Ben sana onları yaparım Nesrin.

— İstemem anne. Okula gitmedikten sonra ne işe yarar onlar?

— Bak Nesrin'ciğim, okuma, yalnız okulda öğretilmez. Ben sana evde de öğretiyorum. Alfabeyi, küçük masal kitaplarını pekâlâ okuyorsun. Tarih kitaplarını, gezi kitaplarını da okuyacaksın.

— Ne için anneciğim? Okursam daha birçok şey öğreneceğim, ama daha çok şeyden mahrum olduğumu göreceğim. Bilmemek daha iyi değil mi?

— İnsan okurken eğlenir, bütün başka yerleri gezmiş gibi olur. Her şeyden önce sen yürümeye gayret et kızım. Hekim-

ler yürürken bacaklarının kuvvetleneceğini, kısa zamanda rahatlıkla yürüyeceğini söylediler.

— Bunlar hep boş sözler anneciğim. Ben hiçbir zaman yürüyemeyeceğim.

Nesrin ağlamaya başlayınca annesi de durur mu? O da başlıyordu ağlamaya. Ben böyle güzel bir yerde oturup ağlamalarına şaşıyordum. Oralarda koşup zıplamayı, o yeşillikten bu yeşilliğe gitmeyi bırakıyor, onların yanına geliyor, birbirine sarılmış olan anasıyla kızını başımla dürterek teselli etmeye çalışıyordum. Nesrin hıçkırarak:

— Sen bize bakma Karakaçan, diyordu. Sen koş oyna. Senin ayaklarında felç yok. İstediğin kadar zıpla.

Ama ben gitmiyor, onların yanlarına çöküyor, yatıyordum. Halide Hanım:

— Bak Karakaçan da senin için çok üzülüyor, diyordu.

Halil Efendi, sabahtan akşama kadar, vakit geçirmek için, çiftlik işleriyle uğraşıyordu. Başına beyaz bir şapka giyip eline bir baston alarak, bazen atına binerek çiftliğin her yanını dolaşıyor ve yarım kalmış duvarları tamamlayan işçilere bakıyordu.

Sıcak günlerde Hüseyin beni pınar suyunda yıkadı. Su bana biraz soğuk geldi ama yıkanmaktan çok hoşlandım. Tüylerim pırıl pırıl olmuştu. Halil Efendi bendeki bu değişikliğe şaştı:

— Ne oldu sıpaya Hüseyin, diye sordu.

Hüseyin:

— Yıkadım efendim, dedi.

— Sakın üşütmeyesin?

— Üşütmem efendim. Yıkadığım zaman güzelce kuruluyorum. Böyle çok temiz olunca üstüne sinekler de konmuyor.

— Doğru, iyi oluyor böyle. Ama üşütmemeye çalış.

— Başüstüne Beyim.

— Ha, sana soracağım bir şey var. Bu sıpa ne zaman nallanır?

— Efendim, tırnakları daha yeteri kadar uzamadı. Zaten kaldırımda, taşta yürümüyor. Hep yumuşak toprakta, yürüyor. Tırnakları olgunlaşınca nallatırız.

— Buna ne zaman eğer vurabiliriz?

— Daha pek genç ve körpe efendim. Beş altı ay daha geçmesi gerekli.

Yüce Allah böcek yaratmış, balık yaratmış, kuş yaratmış, insan yaratmış, çeşit çeşit hayvan, ot ve ağaç yaratmış. Bir küçük sıpacığa öteki eşeklerden daha çok akıl veremez mi sanki? Hıh... güleyim bari. Kime söylense:

— Eşeğin de akıllısı mı olurmuş, deyip duruyorlar.

Akıllı olmak için duyarlı olmak azıcık düşünebilmek yeterli.

Kediler adlarını bilirler. Ama çağırırsanız ancak karınları açsa, ya da işlerine gelirse gelirler.

Köpekler adlarını bilir. Ne zaman çağırsanız gelirler. Gel, git, yat, kalk, ısır, yakala derler, hayvanlar bunları hemen yaparlar. Onlar savaşlara bile gidiyor, bekçilik yapıyor, hırsızları yakalıyorlar. Peki bu nasıl oluyor?

İnsanlar öğretiyorlar. Akılları, kavrayışları genişliyor. Sirklerde çalışıyorlar, insanlar şaşıp şaşıp kalıyorlar.

Ben çok akıllı olduğumu ileri sürmüyorum. Ama Allah bana da biraz akıl vermiş. Duyarlılık vermiş. Benimle ilgilenen insanların arasında büyümeye başladım. Çiftliğe geldikten sonra Seyis Hüseyin benimle konuştu, Halide Hanım konuştu, zavallı Nesrin konuştu. İnsanlarla düşüp kalkmak hayvanların zekâlarının genişlemesini sağlar.

Kışa kadar güzel güzel yaşadık. Bana çok iyi bakıldı. Çok güzel, tatlı yemişlerden yedim. Fındık, ceviz, badem gibi kuru yemişleri, kabuklarını ayıklayarak verdiler bana.

Hemen her gün bir iki defa evin avlusuna gider, pencereden başımı uzatır, annesinin okuyup yazma öğretmeye çalıştığı Nesrin'i görürdüm.

Kışın çiftlikte fazla iş olmuyordu. Ali, Hüseyin, bahçıvan ahır odasında yatıyor, boyuna çay kaynatıp içiyorlardı.

Boylandığım, hayli büyüdüğüm için ahırın penceresinden tarlaları, çiftlik evini görüyordum. Bu çiftilkte beş altı rençber ailesi oturuyordu. Bunlar karı koca çalışırlardı. Ancak ihtiyarlar, bir de çocuklar otururlardı. Bir çatı altında yedi sekiz ev vardı.

Ayrıca büyük ahırda çobanlar yatar, öteki hayvanlara bakarlardı. Çifliğin beş altı tane de bekçi köpeği vardı ki, bunlar geceleri hiç uyumaz, bütün çiftlik topraklarını dolaşırlardı.

Kış geldi, karlar yağdı, artık hayvanları dışarıya çıkartmadılar. Ben de arada bir evin bahçesine giderdim.

Bir gece beyin atı, yattığı yerde kıvranmaya, inlemeye, ara sıra gerinmeye başladı. Hiç yapmadığı bu işleri yapması beni kuşkuya düşürdü. Hiç âdetim olmadığı hâlde anırmaya başladım.

Ahırın üstünden benim sesim duyulmuştu. Yaşlı bahçıvan:

— Hüseyin, diye seslendi.

Hüseyin uykulu uykulu:

— Ne var Recep Ağa, dedi.

— Senin sıpa anırıyor.

— Anırsın varsın.

— Sen şimdiye kadar Karakaçan'ın anırdığını duydun mu?

— Duymadım usta.

— Bir şey oldu ki anırıyor.

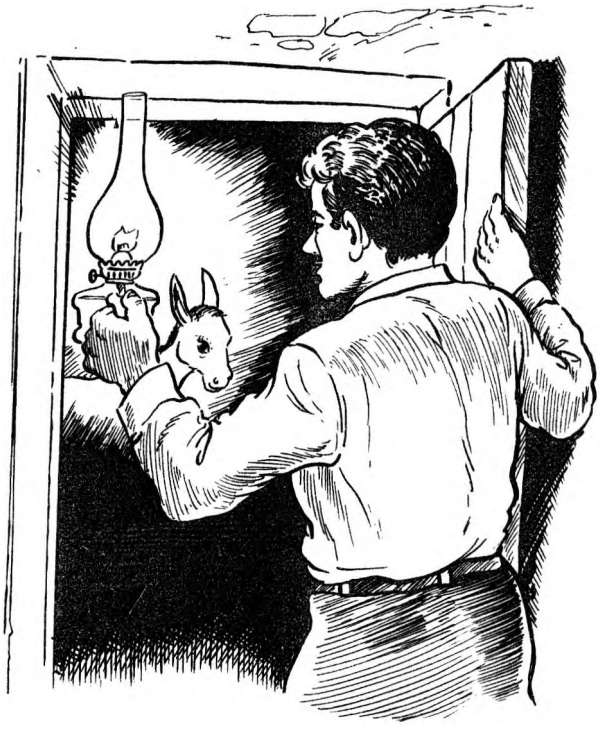
— Yarın bakarım.

— Şimdi lambayı yak, in aşağıya, bak. Bu hayvan senin bildiğin eşeklerden değil. Mutlaka bir şey var.

Biraz sonra elinde lamba ile Hüseyin bizim ahıra indi. Önce bana baktı. Sonra beyin kısrağının kıvrandığını ve inlediğini gördü. Yukarıya bağırdı:

— Recep Ağa, kısrak hastalanmış, çabuk gel.

Recep Ağa yatak kılığının üstüne paltosunu giyerek aşağıya indi. O da kısrağın kıvrandığını gördü:

Hüseyin ahırı kontrol ediyordu.

— Git, dedi. Kâhyaya haber ver. O hayvanların hastalığından anlar.

Hüseyin koştu gitti. Epeyce sonra kâhya ile geldi. Kâhya denilen bu yaşlı adam çiftliğin her işine bakar, Halil Efendi bile bazı işler için ona danışır.

Ahıra girince kısrağın hâline baktı ve:

— Bu sancılı, dedi. Hemen su ısıt, beş altı tane havlu lazım. Sıcak sıcak karnına koyalım. Altına da kuru saman serp.

Sabaha kadar kısrakla uğraştılar. Sabahleyin erkenden kâhya eve gitti. Beye haber verdi. Bey çok sevdiği kısrağını görmek için hemen geldi. Kısrak bir insan gibi uzanıp yatmış, gözlerini kapatmış, ara sıra inliyordu.

Halil Efendi:

— Ne zamandan beri böyle yatıyor, diye sordu.

— Bilmiyoruz bey, dedi. Gece yarısı Karakaçan bize haber verdi.

— Karakaçan mı haber verdi?

— Evet beyim.

— Nasıl haber verdi?

— Anırdı.

— Anırdı mı?

— Evet beyim. Bu sıpanın şimdiye kadar anırdığını hiç duymamıştım. Hüseyin'e seslendim. O da indi baktı, hayvanı bu hâlde gördü. Bana da haber verdi.

— Olur şey değil. Peki ne yapacağız?

— Boğaz karla kapalıdır beyim. Veteriner gelemez. Sıcak tutalım, inşallah iyileşir.

Ali ile Hüseyin kısrağın yattığı yerin ıslak samanlarını çektiler. Hayvanı da kurulayıp üzerine battaniyeler örttüler. Hüseyin ahırdan hiç ayrılmadı. Recep Ağa da sık sık gelip yokluyor:

— Nasıl, diye soruyor.

Hüseyin de:

— Hep öyle, yatıyor, diyordu.

Ali'yi bir kâğıt yazıp şehre yolladılar. Şoseye inip yolcu otobüsünü bekleyip gitmiş. Veteriner gençten bir adam. İki gün sonra çiftliğe geldi. Hemen kısrağa baktı, ağzının içinden, ayaklarına kadar muayene etti ve:

— Kısrak üşütmüş, dedi. Zaten yaşlı bir hayvan. Şimdi bir iğne yaparım. Akşama da bir iğne yaparım. Tekrar üşütmemeye gayret edin.

Ahır arkadaşım, ilk iğneyi yedikten sonra biraz canlandı. Üstü hep battaniyelerle örtülüydü.

Aradan yine günler geçti. Kısrak iyileşti. Ama karlar ortadan kalkıncaya kadar sırtından çulu eksik etmediler. Biraz güneş görününce onu alıp gezdirdiler.

Ahırın kapısı güzel havalarda hep açık bırakılıyor, temiz havanın içeriye girmesi isteniyordu. Ben bağlı olmadığım için dışarıya çıkar, karların üzerinde koşar, çoğu zaman da çiftlik evinin bahçesine giriyor, pencereden odalara bakıyordum. Nesrin hangi odadaysa o pencerenin önünde duruyordum.

Zavallı kız, ne kadar karamsar olsa, hatta ağlarken bile beni görünce susuyor, gözyaşları yanaklarında dururken gülümsüyordu.

Ona yemek yedirmek için kış ortasında beni yemek odasına aldıkları çok oldu. Evde hizmet eden köylü kadın, karlı ayaklarımı siler, ben hemen yemek odasının kapısını burnumla iterek açar, yemek masasının yanında dururdum.

Halide Hanım bir kıza, bir bana yediriyordu. Reçelli, tereyağlı, ballı ekmek bir eşeğe yedirilir mi? Ama kızcağız yesin diye bana da veriliyordu. Bir kâğıdın üstüne konan lokmayı alıp yiyor ve yine sıramı bekliyordum. Köylü kadın bazen güler:

— Dünyaya eşek gelmek varmış, ama bilemedik, derdi.

Çiftlikte çalışan köylüler, kadın, erkek, ihtiyar, genç hepsi beni seviyordu. Yalnız Ali bana düşmandı. Nerede görse dişlerini gıcırdatır:

— Seni sıpa, derdi. Elbette bir gün elime geçersin.

Hüseyin bunu duymuş ve ona bağırmıştı:

— Sen bu çiftlikten ekmek yiyorsun. Bu da Allah'ın kulu. Hem de senin kapı yoldaşın, utanmıyor musun diş bilemeğe?

Ali:

— Benim kapı yoldaşım değil, diyordu. Basbayağı sıpa işte o.

— Senin böyle söylediğini Nesrin Hanım duyarsa bu çiftliği artık rüyanda bile göremezsin. Ekmek elden, su gölden. Yılda bir kat elbise, iki giyim papuç, çamaşır, oh ne âlâ memleket. Sonra da beyin tımar et diye verdiği sıpaya demir kaşağıyı vur, hayvancığın derisini yırt.

— Sen çok konuşma.

— Konuşursam ne olacak? Hele şu hayvanın bir kılına dokun, bak o zaman görürsün dünyanın kaç bucak olduğunu.

Çoğu zaman böyle çekişmeleri Recep Ağa yatıştırır:

— Herkes kendi işine baksın, bir yesin bin şükretsin, derdi. Buraya kapılanmak için can atanlar var, unutmayın.

Ali kovulacağından korkmasa bana kim bilir ne kadar fenalık yapardı. Hem bereket versin Hüseyin beni hiç gözden kaçırmıyordu. Belki Ali barışmak istiyordu da, beni adımla çağırıyordu. Ama ben küçük çocukların çağırmasına gider, ona gitmezdim.

Yavaş yavaş kış geçti, karlar eridi, yeşil yeşil yapraklar, otlar toprağın yüzünde görünmeye başladı, çiftlikte kuzular doğdu, civcivler çıktı, kuşlar ötmeye başladı.

Güneşli havalarda annesi Nesrin'i arabasına koyup bahçeye çıkartıyor, oradan da büyük meşenin altına kadar götürüyordu. Böyle zamanlarda ben mutlaka yanlarında bulunur, arabanın yanı sıra yürürdüm.

Artık epeyce boylanmıştım. Daha narindim, pek gençtim ama bir yaşıma girmiştim. Başka yerlerde böyle bir yaşına gelen eşeklere semer vurur, azar azar yük taşıtırlarmış.

Ali bunu Hüseyin'e söylüyor:

— Boşu boşuna bu hayvanı ne diye besliyor bey bilmem, diyordu. Şimdiye kadar bir dal odun bile getirmedi.

Hüseyin kaşlarını çatıyordu:

— Sana ne? Beyin kızı bu sıpa ile eğleniyor ya, yetmez mi? Hem bu senin bildiğin hayvanlardan değil. Biraz gayret etse okuyup yazma öğrenecek.

Tatil aylarını geçirmek için Necmi, Derebaşı Çiftliği'ne gelmişti. O, on üç yaşına, kardeşi dokuz yaşına basmıştı. Ben de artık bir buçuk yaşımdaydım.

Halil Efendi kızını benim sırtımda dolaştırmak için kasabadaki saraca bir eğer ısmarladı. Bu eğer geldiği zaman ben de ne olacak diye bakıyordum. Benim sırtıma bir örtü koydular, onun üstüne de eğer yerleştirdiler, karnımdan dolanan bir bağ ile de bağladılar.

Ben o zamana kadar yularsız gezmiştim. Böyle sırtıma bir yük bindirilmesinden, başıma boncuklu, süslü bir gem takılmasından, hele ağzıma da bir demir sokulmasından hiç hoşlanmadım.

Ali benim başımı tutuyor, Halil Efendi eğeri yerleştiriyordu. Huysuzlanmaya başladım. Yerimde rahat durmuyordum. Halil Efendi sinirlendi, karnıma doğru bir iki yumruk attı.

İşte o zaman Nesrin:

— Vur baba, vur, öldürünceye kadar vur, diye bağırdı.

Rahat yürüyemediği için, iç bahçede sürünerek eve doğru gidiyordu. O zaman Halide Hanım:

— Halil Bey, ne yapıyorsun, diye bağırdı.

Sinirlenen adam birden kendine geldi. Koştu, kızını kucakladı:

— Nesrin, dedi. Eşekler başka türlü alışmaz. Onun için yaptım. Hem hızlı vurmadım.

Kız durmadan ağlıyordu:

— Ona vurduğun kadar bana da vur. Benim ondan başka kimsem yok. Bir annem bir de o. İkimizi de öldür kurtulalım.

Halil Efendi kızını annesinin kucağına verdi. Başımdan o süslü yuları, sırtımdan eğeri kaldırdı. Benim başımı okşamaya başladı. Bana tatlı sözler söylüyordu.

Ama ben artık dargındım. Bu çiftlikte de rahatım kaçmıştı. Dayak başlamıştı.

Halil Bey beni adımla çağırdı gitmedim. Halide Hanım çağırdı yine gitmedim. Necmi bana bakıp:

— Eşekliği tuttu, dedi.

Halil Efendi:

— Karakaçan darıldı, dedi.

Nesrin ağlayıp duruyordu. Ben bahçe kapısından çıktım. Kırlara doğru gidiyordum. İnsan olsam oturup ağlardım. Ama eşekler ağlamazdı. Yalnız canları fazla yanınca gözlerinden yaş gelirdi.

Büyük meşenin altında yere yattım. Biraz sonra Halide Hanım kızını arabasına bindirmiş, meşenin altına doğru geliyordu. Ben yerimden kalktım. Kız bana yalvarıyordu:

— Karakaçan, gitme. Ben sana bir şey yapmadım. Annem de yapmadı. Benim senden başka arkadaşım yok.

Yanıma kadar geldiler. Ana kız, benim sırtımı okşadılar.

Nesrin'e acıdım, huysuzluk etmedim. Ama ertesi gün çayır yemek için beni de öteki hayvanlarla birlikte ekilmeyen, yoncalık yere bırakmışlardı. Burada Ali uzaktan uzağa hayvanlara bakıyordu. Bir aralık yanıma kadar geldi. Elindeki ip yuları başıma geçirdi. Sonra hınk diye sırtıma bindi. Böyle insan taşımaya hiç alışık değildim. Ali topuklarıyla karnıma karnıma vuruyordu:

— Yürü bakalım hadi, yürü, diyordu.

Allah'tan olacak ki, Halil Efendi çiftliği dolaşmaya çıkmış ve o sırada Ali'nin benim üstümde olduğunu görmüş. Kısrağı sürüp yanımıza geldi. Üstümden inen Ali'yi yanına çağırdı. Suratına bir tokat patlattı:

— Ben sana bu eşeğe el sürme demedim mi?

Ali cevap veremedi. O sırada kâhya da koşup gelmişti. Halil Bey:

— Bu herifin bugüne kadar olan hakkını ver, çiftlikten at, dedi. Bir daha bunu gözüm görmesin.

İş bu kadarla bitmedi. Çiftlikte başıboş geziyordum. Daha başka çeşit otlar bulmak için biraz uzaklaşmıştım. Tatlı bir rüzgâr esiyor ve ekinleri dalgalanıyordu. İşte orada, ekinlerin arasında, çiftlikten kovulan Ali'yi gördüm. İyice kurumuş olan ekinleri yakmaya çalışıyordu. Rüzgâr da ona yardım etti. Ekinler birden tutuştu.

Ben koşabildiğim kadar koşarak çiftliğin evlerine doğru gidiyor, hem de anırıyordum.

Hüseyin'le bahçıvan benim anırmamın bir nedeni olacağını düşünmüşler bana doğru koşmuşlardı. Onları peşime takarak ekine doğru gitttim. O zaman:

— Yangın var, ekinler yanıyor, diye bağırdılar.

Çiftlikte kim varsa, kadın erkek, çocuk, ihtiyar, ellerinde dallarla, küreklerle koştular.

Çiftlikte epeyce ziyan oldu. Bir tarlanın yarısı yanmıştı.

Çiftlikten kovulan Ali'nin ekinleri yakmakta olduğunu gördüm.

Ama kim yakmıştı bunu?

Çiftliğin bekçisi:

— Ben Ali'yi gördüm, dedi. Çiftlikten çıkmış yola doğru koşuyordu.

Kâhya bir hayvana atladı, sürdü gitti. Biraz sonra Ali'yi önüne katarak meşenin altına doğru getirdi. Jandarma Onbaşısı da çiftlikte misafirdi. Çiftlikte kim varsa toplandılar.

Ali'nin hâli haraptı. Ekinlerin alevinden yüzü gözü dağlanmış, ellerinin derisi yer yer yanmıştı. Rüzgârın alevleri onun üstüne yatırdığı ve arkasında çift bulunduğu için kaçamadığı anlaşılıyordu.

Onbaşı Ali'yi alıp götürdü. O zaman Halil Efendi yangını kimin gördüğünü sordu. Kâhya:

— Karakaçan haber verdi, dedi. O görmüş.

— Nasıl haber verdi?

— Anırıyor, bize doğru koşuyordu.

İşte ben böylece, çiftlikte bir işe yaramıştım. Halil Efendi beni tuttu, okşadı, hatta öptü:

— Sağ ol Karakaçan, dedi. Ateş öteki tarlalara atlasaydı bir yıllık emeğimiz boşa gidecekti.

Ben çiftlikte bir kat daha ünlü bir eşek oldum. Artık başıboş geziyordum. Bir gün Kâhya beni yokladı, ayaklarıma baktı:

— Bey, dedi. Bunu artık nallatmak gerek. Tırnağı çatlarsa kolayına iyi olmaz.

Halil Efendi:

— Sen al, kasabada nalbanta götür, dedi. Aman dikkat etsin, hayvanın canını yakmasın.

Kâhya:

— Merak etmeyiniz bey, dedi.

Kâhya bir ata bindi, benim de başıma bir yular taktı. Atının eğerine bağladı. Epeyce uzaktaki kasabaya gittik. Bir dükkânın önünde durduk. Kâhya beni gösterdi.

— Şuna nal takacaksın, dedi. Aman dikkatli ol, bu başka eşeklere benzemez.

Benim ayaklarımın tırnakları yontuldu, sonra ayaklarıma bir şeyler mıhlandı. Pek canım yanmadı ama içim gıcıklanıyordu.

Dört ayağım da nallanınca çiftliğin yolunu tuttuk. Ayağımdaki nallar beni sinirlendiriyor, ikide bir ayaklarımı silkerek o nalları atmaya çalışıyordum. Çiftliğe vardığımız zaman Nesrin:

— Geçmiş olsun Karakaçan, dedi. Darılma sakın. Bunu senin iyiliğin için yaptılar.

Böylece ben nallanmış oldum. Artık sert topraklarda, taşlık yerlerde, kaldırımlarda gezebilirmişim. Tırnaklarım yayılmaz ve çatlamazmış.

Beyin kısrağının da, öteki eşeklerin de ayakları nallıydı. Demek ki hayvanların nallanması gerekiyormuş.

Birkaç gün içinde nallara alıştım. Rahatlıkla yürüyordum. Yolun yumuşak yerlerini aramaya gerek kalmamıştı.

Öteki eşekler, her sabah işe çıkıyorlardı. Üstlerine katısemer vuruluyor, çiftliğin ekilmemiş taraflarındaki korulardan kesilen odunları, ya da kökleri getiriyor, büyük ahırın bir tarafına bırakıyorlardı. Bunlar böyle yüklü gelirlerken Hüseyin bana:

— Görüyorsun ya Karakaçan, diyordu. Bedava yemek yemek yok. Sen bol bol arpa, ot ye, beğendiğin yeşilliği yemek için başı boş dolaş, sonra küçük hanımın yemeğine ortak ol. Nerede bu bolluk! Bunun böyle gideceğini hiç düşünme. Bir gün sen de yük altına girersin. Artık sıpalıktan çıktın. Eskisi kadar kimse seni sevmiyor.

Hüseyin ne derse desin, ben Nesrin'in ve Halide Hanım'ın yanında hep o küçük sıpa idim. Çok iyi bakılıyor, yemleniyor, tımarlanıyordum. Muhakkak her gün bir iki defa Nesrin Hanım'ın yanına gidiyordum.

Ben de büyüdüğüm, sıpalıktan çıktığım için belki sevilmezdim. Ama özellikle Halide Hanım birçok şey öğretmişti. Gel, git, gibi küçük emirleri hemen yerine getirdiğim gibi el öpmesini, başımı sallayarak teşekkür etmeyi biliyordum.

Sonra çiftlikte çalışanların çoğunun adını biliyordum. Bunları hep Halide Hanım öğretiyordu.

Bir gün ben iç bahçede oturan bir iki misafirin bulunduğu sırada Nesrin'in yanına gitmiştim. Misafirlerden biri:

— Halil Bey, dedi. Bu eşek çiçekleri filan yemesin?

Halil Bey gülerek:

— Yemez, dedi. O akıllı bir sıpaydı. Büyüdü, böyle oldu.

— İyi ama, burada ne işi var?

— Nesrin ondan çok hoşlanıyor, arkadaşlık ediyor.

— Eşeğin arkadaşlığından ne olacak.

— Öyle demeyin. Bu çok akıllı bir hayvandır.

Sonra bana dönerek:

— Karakaçan, dedi. Git bana Hüseyin'i çağır. Anladın mı Hüseyin'i.

İç bahçeden çıkarak Hüseyin'in yanına gittim. Öğle sıcağında büyük meşenin altına yatmıştı. Beni görünce kalktı. Anladı ki bir şey istiyorum. Ben arkamı döndüm, yürümeye başladım. Hüseyin arkamdan geldi, iç bahçeye kadar girdi. Halil Efendi'nin önüne dikildi:

— Beyim beni mi istediniz?

Halil Efendi:

— Evet, dedi. Körpelerinden beş on tane salatalık topla.

— Başüstüne beyim, dedi Hüseyin.

O gidince misafir:

— Çok şey, dedi. Demek bu hayvan herkesi tanıyor.

— Evet, dedi Halil Bey. Hemen bir yıla yakın bizimle beraber. Hanım ona hep söz söyler. İnsanlarla münasebeti olan hayvanların hepsi az çok bir şeyler öğreniyor.

Bana evde iş gören Hatice Hanım'ı çağırmamı söylediler. Kapalı olan kapıyı burnumla açtım. Benim elim olmadığı

için hep burnumu kullanıyor, dürtüyordum. Hatice Hanım beni görünce:

— Dışarıya çık Karakaçan, dedi. Küçük hanımla Halide Hanım bahçede ya.

Ben yine gitmedim kadın:

— Eee, peki, dedi. Ne istiyorsun? Su falan mı istediler. Yürü bakalım.

Ben evden çıktım, kadın da arkamdan geldi. Halil Efendi:

— Hatice kadın, dedi. Kuyudan su çek, temiz bir bakraca koy da getir.

Kadın gitti. Misafir:

— Desenize bu hayvan iş görüyor, dedi.

— Evet, dedi Halil Bey, bir kusuru varsa eğer vurdurmuyor sırtına. Bir yanaşma vardı. O ürküttü bu Karakaçan'ı.

— Peki ne işe yarar bu?

— Dedim ya. Kızım bununla eğleniyor. Hatta ona dadılık yapıyor. Arabasını iter. Buradan şu meşe ağacının altına kadar götürür.

Sekiz dokuz yaşındaki kızcağızın felçli olmasına misafirler de acıyordu. Biraz sonra Hatice kadın bir bakraç kuyu suyu getirdi. Bu su daima serin olurdu. Hüseyin de bir sepete koyduğu hıyarlarla geldi. Bunlar çiçeği burnunda körpe körpe hıyarlardı. Bey hıyarları bakracın içine attırdı. Sonra tabak ve tuzluk istedi.

İstedikleri getirilip masanın üzerine kondu. Halil Efendi:

— Karakaçan, dedi. Gel bakayım.

Yanına gittim.

— Öp elimi, dedi.

Elinin üstüne ağzımı dokundurdum.

— Aferin, dedi. Çok yaşa, el öpenlerin çok olsun. Şimdi ayağını uzat bana.

Bir ayağımı kaldırdım, dikkatle baktı. Sonra öteki ayağımı kaldırmamı istedi. Onu da kaldırdım.

— Aferin, dedi. Haydi git Nesrin Hanım'ın yanına.

Arabada oturan Nesrin Hanım'ın yanına gittim. Misafir:

— Halil Bey, dedi. Bu çok kabiliyetli bir hayvan. Bunu bir sirke verseniz çok para eder.

Halil Efendi:

— Benim paraya ihtiyacım yok, dedi.

— Ömrünüzü bu çiftlikte geçiremezsiniz ya?

— Belli olmaz. Kızım İstanbul'da bahçeli bir ev almamızı istiyor. Öyle bir uygun yer bulursam Karakaçan'ı da götüreceğiz.

Körpe hıyarlar buz gibi suyun içinde soğumuşlardı. Halide Hanım onları çıkartıp tabağın içine koydu.

— Buyrun, dedi. Bunları soymadan yemek lazım. Bu kadar körpelerinin daha başka bir tadı oluyor.

İki misafir birden:

— Sağ olunuz hanımefendi, dediler.

Halil Bey:

— Hanımcığım, dedi. Karakaçan'a yok mu?

— Ona Nesrin versin, dedi.

İki hıyar alarak kızına götürdü.

— Birini sen ye, birini de ona ver yavrum, dedi.

Nesrin beni çağırdı. Yanına gittim. Uzattığı hıyarı aldım. Kızcağız hep iştahsızdı. Doğrusu o sıcak havada bu buz gibi körpe hıyar, misafirler kadar, benim de hoşuma gitti.

Çiftlikte kış telaşı başladı. Sonbahar gelmişti. Ekinler kaldırılmış, tarlalar yeniden sürülmüş, ambarlar tahılla, danelerle

dolmuş, arpa, saman, ot, yonca gibi hayvan yemleri büyük ahır bölmelerine yığılmıştı.

Benim de yaşantımda bir değişiklik oldu. Nesrin istedi bunu. Annesi birkaç defa onu benim üstüme bindirdi. Ben de bu sakat kızı taşıdım. Bana hiç güç gelmedi. Annesi bir taraftan kızını tutuyordu.

Daha sonra eğeri getirdiler. Halide Hanım benim sırtıma bir kalın örtü koydu. Üstüne eğeri oturttu ve kaymaması için karnımın altından geçen kuşakla bağladı. Bunu yaparken bana hep:

— Aferin Karakaçan, aferin oğlum, sakın sinirlenme, diyordu.

Başıma da o kalın meşinden yapılmış başlığı taktı. Yalnız ağzıma o avurtlarımı hırpalayan demiri istemedim.

Böylece takım tamam olunca Halide Hanım kızını kaldırıp eğerin üstüne oturttu.

— Sıkı tutun kızım, dedi. Sakın telaş etme. Ayaklarınla sık.

Dizginleri de kızcağızın eline verdi. Ama yine de benim çenemin altından tutuyor ve bizi gezdiriyordu.

Önce işte böyle oldu. Sonra eğer bana güç gelmedi. Ama okuluna dönecek olan Necmi benim üstüme binmeye kalkınca çifteler savurdum, kulaklarımı kısıp şahlandım. Halil Efendi:

— Bırak şunu Necmi, dedi. Başka binecek eşek mi yok? İstersen kısrağa bin.

Necmi bana iyice kızmıştı. Halil Efendi de:

— Seni fazla şımarttık galiba, dedi. Bundan sonra sen de iş göreceksin.

Fakat nedense beni işe yollamadılar. Belki Nesrin çok ağlamıştı. Kızcağızın benden başka eğlencesi yoktu. Hatta bir eliyle eğere tutunuyor, bir eliyle dizginleri kullanıyordu. Sağ

taraftaki kayışı çekerse sağa, sol taraftakini çekerse sola doğru gidiyordum. Annesi çok korkuyordu ama kız hırçınlaşıyor:

— Bırakın beni anne, diye bağırıyordu. Karakaçan beni düşürmez.

İç bahçede gezdiğimiz gibi dışarıya da çıkıyor, çiftlik evinin yakınlarında geziyorduk. İşçiler, kadınlar:

— Aferin Karakaçan, diyorlardı.

Aradan bir ay kadar geçti. Sonbahar iyice ilerledi. Necmi İstanbul'a, okuluna gitti.

Nedendir bilmiyorum, belki düşmemek için bacaklarını daima sıkmasından filan Nesrin'in o cansız bacakları biraz güçlenmiş gibiydi. Bir gün büyük meşenin altında bana:

— Dur Karakaçan, dedi. İneceğim.

Bir bacağını öteki bacağının tarafına aktardı. İki eliyle eğere yapıştı ve yavaş yavaş üstümden kayarak ayaklarının üstüne bastı. Ama yine bana tutunuyordu. Böyle biraz durduktan sonra yere oturdu:

— Yoruldum Karakaçan, dedi. Ben dinleneyim, sen de otla.

Ben gevremiş olan sonbahar yapraklarından beğendiklerimi yerken Halide Hanım bağırarak bize doğru koşuyordu.

— Düştün mü kızım?

Nesrin:

— Düşmedim anne, dedi.

Halide Hanım yanımıza geldi. Nefes nefesiydi:

— Neden yerdesin, dedi.

— İndim anneciğim.

— Nasıl indin?

— Bayağı indim.

— Bir tarafın acımadı ya?

— Acımadı anne.

Halide Hanım eve gidip kızına kahvaltı getirdi. Bu arada bana da pay çıktı. Nesrin'e kızarmış ekmeklere tereyağı sürüyor, biraz da reçel gezdirip veriyordu. Ben sadece kızarmış ekmeği severek yiyordum. Nesrin bir bardak süt içerken bana da iki kesme şeker düştü.

O günden sonra, günde iki defa Nesrin benim üstüme biniyor, ben de onun istediği yere gidiyordum. Rençberler, kadınlar, Halide Hanım bizi uzaktan uzağa izliyorlardı.

Bir gün cevizliğe kadar gittik. Kadınlar ağaçlara çıkmış, dalları sopalıyorlar, yerlere yağmur gibi ceviz yağıyordu.

Nesrin yine üstümden indi. Beni serbest bıraktı. Kendisi yakınlarındaki cevizleri toplamaya başladı. Orada, işçilere göz kulak olan Halide Hanım kızının inmesine yardım etmek için koştu, ama Nesrin kendi kendine inmişti.

Yakınlarındaki cevizler bitince kuzu kuzu giderek daha uzaktakileri de topluyordu. Bu onun çok hoşuna gitmişti. Elleri taze ceviz kabuklarından karardı, ama bu onu hiç üzmedi.

Eline bir taş almış, bir cevizi kırmaya çalışıyordu. Ben yanına yaklaştım, cevizlerden birinin üstüne yavaşça bastım. Ceviz kırıldı. Halide Hanım:

— Sen aklınla bin yaşa Karakaçan, dedi.

Bir iki ceviz daha kırdım. Buna herkes şaşıp kalmıştı. Ama bunda şaşılacak ne vardı? Kargalar cevizi kırmak için onu gagalarına alarak yükseğe çıkıp oradan taşların üstüne bırakmıyorlar mı? Benim bir karga kadar aklım yok mu?

Yine bir gün, bağ bozumuna gitmiştik. Kütüklerde kalan son salkımlar, çitmikler toplanıp sepetlere dolduruluyordu. Nesrin de inmiş, kütüklerin arasındaydı.

İşte o gün bir kaza oldu. Halide Hanım'ın ayağı burkuldu. Ayağı şiddetle sancıyordu. Hemen çiftlik evine dönmesi

gerekliydi. Tek ayağının üstüne kalkarak, gözlerinden yaş akarak:

— Karakaçan, diyordu. Ben Nesrin'in annesiyim, beni eve götür.

Bir kadın yardım etti. Nesrin'in annesi eğere oturdu. Bir kadın benim çenemin altından tuttu, hızlı hızlı yürümeye başladık. Halide Hanım:

— Kızım, şimdi Karakaçan seni almaya gelir, dedi.

Halil Efendi tahıl almaya gelenlerle konuşuyordu. Halide Hanım'ı benim üstümde görünce şaştı:

— Nesrin nerede, dedi.

— Bağda, dedi kadın. Ayağım burkuldu. Yürüyemiyorum.

Halil Efendi'nin yardımı ile bir ayağının üstünde seke seke içeriye girerken bana haykırdı:

— Karakaçan, git, Nesrin'i getir.

Ben bir koşu tutturdum. Çabucak bağa vardım. Bir rençber karısı Nesrin'i benim üstüme koydu. Tutup yürüyecekti. Ama Nesrin:

— Bırak, dedi. O uslu uslu gider.

Nesrin kendisine güveniyordu. Bacaklarına biraz güç gelmişti. Ayağa kalkabiliyordu. Eskiden var mı yok mu, duymadığım ayaklarını şimdi karnımda hissediyordum.

Ben bir iki gün Halide Hanım'ı ancak pencerede görebildim. Bir bastonla yürüyordu. Ama yine kızına yemek yediriyordu. Daha sonra seke seke bahçeye çıkmaya başladı. Bir gün:

— Çok sıkıldım Halil Bey, dedi. Karakaçan'a binip biraz dolaşabilirim değil mi, ne dersiniz?

Halil Efendi:

— Bakalım bindirecek mi, dedi. O olmazsa başka eşek var.

— Yok, yok Halil Bey, Karakaçan beni gezdirir.

Nesrin, kadına yardıma ihtiyacı olmadığını söylüyordu.

Hüseyin eğeri getirdi. Başlığı başıma taktı. Halide Hanım benim üstüme bindi. Hiç huysuzlanmadım. Biraz gezindikten sonra büyük meşenin altında durduk. Halide Hanım indi, bana:

— Karakaçan, dedi. Git, Nesrin'i de getir.

Ben iç bahçeye kadar koştum. Hüseyin Nesrin'i kaldırıp eğere koydu. Ben de meşenin altına kadar gittim. Orada Nesrin annesinin yardımı olmadan indi. Yine bana tutuna-

rak ayakta duruyordu. Daha sonra oturdu. Ben de sevdiğim otları aramak için oralarda dolaştım.

O günden sonra bu âdet oldu. Halide Hanım, ayağının ağrısı geçinceye kadar benim üstüme bindi. Anası ile kızını istedikleri yere götürdüm.

Yağmurlar başladı, ağaçlarda bir tek yaprak kalmadı, artık Nesrin'i ve Halide Hanım'ı gezdirmiyordum. Ama yine günde bir defa olsun evin penceresine gidiyor, oradan içeriye bakıyor, verdikleri tatlı şeylerden yiyordum.

Nesrin artık yürüyordu. Üzerindeki o karamsarlık kalkmıştı. Anası, babası onun bu iyiliğini benim üstüme binmesinden biliyorlardı. Kızcağız tutunmak için bacaklarını sıkmış, böylece idman yapmış, belki de ilaçların etkisi olmuştu.

Yağışlar başlamadan önce çiftlik evinde bir hazırlık gördüm. Hepsi elbiselerini bavullara koyuyor, Halil Efendi sık sık kâhyayı çağırarak ona bir şeyler anlatıyordu.

Ahırın üstündeki odalarda da konuşmalar vardı. Recep Efendi:

— Kızı İstanbul'a götürecekler, diyordu. Zar zor da olsa yürüyor. Orada çok iyi hekimler var.

Hüseyin:

— Orada çok kalacaklar mı dersin, diyordu.

Recep Efendi:

— Oğlum bunlar İstanbul uşakları, diyordu. Burada yapabilirler mi? Köyde köylü, çiftlikte çiftçi oturur. Sonra aile kalabalık da değil ki, burada eğlenebilsinler. Bunlar kalabalığa, denize alışkındır. Halide Hanım iki yıl kızının hatırı için dayandı. Halil Bey, iyi kötü avunacak şeyler buluyor, ama kadıncağız ne yapsın? Üstelik burada elektrik yok, buzdolabı yok, televizyon yok.

— O dediğin nedir?

— Televizyon mu? Sen hiç kasabaya vardın mı?

— Ot götürdümdü arabayla.

— Orada sinema derler bir oyun var. Oraya vardın mı?

— He, bir keresinde vardıydım.

— İşte televizyon o sinema gibi şeydir. Vakti gelince basarsın düğmesine, karşında sinema oynar. Ama elektrik lazım.

— Onlar çekip gidecekler, biz ne olacağız?

— Bize ne oğlum. Biz eşeğin kuyruğu gibi ne uzarız, ne kısalırız. Hep bir karar kalırız.

— Hani işimizden olmayalım demek isterim.

— İşimiz gene iş.

— Karakaçan'ı götürürlerse?

— Eşeğin İstanbul'da ne işi var? Apartman derler, kat kat evler vardır. Her bir katta bir aile oturur. Eşeği yattıkları odada mı barındıracaklar?

— Hani kız Karakaçan'dan ayrılmak istemez de.

— Kızı aldatırlar. Bahçeli ev tutalım da aldıralım derler.

— O zaman ben ne yaparım?

— Eşek giderse sen de gidersin. Burada kalırsa yine ona, beyin atına bakarsın. Hani sahibisi gitti diye eşeği dövmeye kalkma.

— Yok be usta. Ben severim o hayvanı. Ağzı var, dili yok.

Çiftlik sahipleri çekip gittiler. Ne Halide Hanım kaldı, ne Nesrin, ne de Halil Efendi. Kâhya evin bir odasına yerleşti. Karısını iki çocuğunu da aldı. Ardından da kar bastırdı. Artık ortada bir yeşil ot kalmadı. Kar bütün çiftliği kapladı. Dağlar taşlar, bağlar, bahçeler kar altında kaldı.

Bir de soğuk oldu ki, insanlar evlerden burunlarını dışarıya çıkartamazlar. Ahırın üstü, yanları kapalıydı ama gübre kokuyor diye camı açıyorlardı. Bu ahırda bir ben vardım, bir de beyin kısrağı. Bağsız olduğum için kısrağa sokulur, yaslanırdım. O da buna ses çıkartmazdı. Birbirimizi böylece ısıtırdık.

Recep Efendi:

— Gözünü seveyim Hüseyin, diyordu. Hayvanların yem torbalarından arpayı, samanı eksik etme. Hayvan kısmı burnundan ısınır. Yem torbaları hep başlarında dursun.

Ahırın üstü yalın kat tahtaydı. Yukarıda ışık yaktıkları zaman tahta aralıklarından görünürdü. Bizim ahırı da hergün temizlemeye üşendikleri için gübre kokusu yukarıya vuruyordu.

Hüseyin her sabah aşağıya iner, şöyle bir dolanır, yem torbalarını doldurur, doğru dürüst bir tımar yapmadan çekilir giderdi. Recep Efendi de eskisi gibi aldırmadığı için, ihtiyar kısrak da, ben de tüylenmiş, iyice kirlenmiştik.

Böyle ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Kısrak bir gece inlemeye, debelenmeye başladı. Ben anırdım. Yukarıda gürültüler oldu. Recep Efendi konuştu:

— Hüseyin, oğlum, Hüseyin.

— Hı, ne var usta?

— Karakaçan anırıyor.

— Ne edeyim ben? Eşek değil mi, anırır.

— Kalk, lambayı yak.

— Hava çok soğuk usta.

— Sana kalk diyorum, beni günaha sokma.

Hüseyin söylene söylene, elinde lamba ile aşağıya indi. Baktı ki kısrak yerde yatıp inliyor, yukarıya seslendi. Recep Efendi de indi. Kısrağın kıvranmasından sancılanmış olduğunu anladı.

— Koş kâhyaya haber ver, dedi.

— Usta, yerler bele kadar kar içinde.

— Sana git kâhyaya haber ver dedim.

Hüseyin ister istemez gitti. Biraz sonra kâhya kalktı geldi. İhtiyar adamdı. Ama gayretliydi. Hayvanı yokladı, sonra:

— Recep, dedi. Burası çok soğuk be.

— Ne idelim, dedi Recep Efendi.

— Pencereyi neye açık korsunuz?

— Gübre kokusu yukarıya vurur.

— Siz buncacık ahırı temizleyemediniz mi? Niye gübre biriktirdiniz? Simdi beye ne diyeceksiniz.

— Ne oldu ki kâhya?

— Ne olacak, bu hayvan kurtulmaz gayri.

Kâhyanın dediği çıktı. Kısrak ertesi gün öldü gitti. Sıcak havlularla ısıtmaya çalışmak kâr etmedi. Bunun üzerine kâhya Hüseyin'e sağlı sollu iki tokat vurdu ki eşek tepse o kadar canı yanmazdı.

Zavallı kısrağı iki arka ayağından bağladılar. Çiftlik arabasının atlarına çektirip götürdüler. Nereye attıklarını bilmem. Hüseyin ağlaya ağlaya ahırı temizledi. Yıkadı, sildi, süpürdü. Kâhya gelip baktı:

— Bu işi önce yapsaydın kısrak ölmezdi, dedi. Pencereyi ört, eşeği de üşütme.

Bir iki gece yalnız kaldım. Daha sonra kâhya hastalandı. İşlere Recep Efendi bakmaya başladı. Bir hafta böyle geçti. Evden bağırmalar, ağlamalar duydum. İhtiyar kâhya da ölüp gitmişti.

Çiftlikteki insanlar, kar yağışlı bir havada, ihtiyar adamın ölüsünü arabaya koyup yakındaki köye götürdüler. Çiftliği bir sessizlik kapladı ki orada hiç bir canlı yaşamıyor sanılırdı.

Hüseyin beni tımar etmeye iniyordu. Fakat her defasında tekme atıyordu.

Recep Efendi benim tımarsız kaldığımı görüp odadaki tahta aralıklarından gözetlemiş. Bir sabah indi aşağıya.

— Eşeğe öyle vurulmaz, böyle vurulur, diye Hüseyin'in suratına bir iki yumruk atıp onu ahır odalarından kovdu.

Benden başka tımar edilecek hayvan olmadığı için beni kendisi tımar eder, yemler ve sulardı. Ama çiftlik işleri de onun üstüne kaldığı için İstanbul'a giden Halil Efendi'den mektup gelince, kendisi çiftlik evine yerleşti. Küçük ahırı kapattı. Beni öteki hayvanların barındığı büyük ahıra yolladı.

Ben yalnızlığa, ya da insanlarla birlikte olmaya alışmıştım. Öküzler, inekler, atlar, eşekler hep bir arada yaşamak zorunda kaldım. Beni de ipten bir başlıkla yemliğe bağladılar.

Bize bakan seyisler ne doğru dürüst bir tımar yapıyor, ne de temiz bir yem veriyorlardı. Samanlar topraklı, küflü, arpalar yeşillenmiş, kokmuştu. Öteki hayvanlar bunları yiyorlardı. Fakat ben yiyemiyordum.

Bir gün Recep Efendi ahırları dolaşmaya geldi. Bize iki seyis bakıyordu. Recep Efendi:

— Bu hayvanlar tımarlanmamış, dedi.

— Tımar ettik kâhya, dediler.

— Tımar etmemişsiniz, dedi Recep Efendi. Tüylerini kaşağı ile kazımakla bu iş olmaz. Tozu toprağı almak, gebre geçirmek lazım.

Seyislerden biri:

— Usta bunlar beyin binek atı değil, dedi.

— Öyle mi, dedi Recep Efendi. Görüşürüz bakalım.

Benim başımdaki yem torbasını çıkartıp yere döktü. Eliyle samanı, arpayı bir yokladı, sonra kokladı:

— Bu küflü, topraklı yemleri nereden aldınız, dedi.

— Ambardan usta, dediler.

— Daha bu senenin malı böyle çürüdü mü?

— Bunlar geçen yıldan kalma.

— Yeni mal gelmeden ambarlar temizlenmedi mi?

— Temizlendi ama, eski malı sakladık, ziyan olmasın diye harcıyoruz.

Ahır kalabalık olduğu için sıcak. Ama her taraf gübre içinde. Recep Efendi gitti iki rençber getirdi. Öteki iki seyise:

— Haydi bakalım, dedi. Bir daha uğramayın buraya. Bey size bir araya gelip kâğıt oynamak için para vermiyor. Varın köylerinize gidin.

Çiftlikte kavgalar oldu, bağırmalar, çağırmalar oldu, jandarma onbaşısı bile geldi. Recep Efendi yeni atadığı iki seyise:

— İkiniz de burada yatacaksınız, dedi. Her tarafı temizleyin. Her sabah burası süpürülecek, gübre dışarı atılacak, hayvanlar güzelce tımarlanacak. Şurada, kerevetlerin üzerinde yatın, hayvanlara verdiğiniz yem de taze olacak. Toz toprak, küf istemem. Sabahtan akşama kadar işiniz bu. Hayvanlara bakacak, inekleri sağacaksınız. Hiçbir hayvanı dövmek, zora koşmak yok.

— Sen merak etme kâhya, dediler.

Bir hafta kadar işler yolunda gitti. Her sabah gübreler dışarıya götürülüyor, ahırın içi temizleniyor, kuru saman serpiliyor, tozsuz topraksız arpa, saman veriliyordu.

Adamlar bir hafta sonra bu sıkı çalışmadan bıktılar. Temizliği gün aşırı yapmaya başladılar. Her gün tımarlamaya da üşeniyorlardı.

Bir gün, öğleye doğru Recep Efendi geldi. Kapıyı açtı, içeriye girdi. İki seyis kerevetlerin üzerine uzanmış uyuyorlardı.

Recep Efendi her hayvanı ayrı yokladı, ahırın pislik içinde olduğunu gördü. Hayvanlara içirmek için dolu tuttukları kovaların içinde çamurlu bir su vardı.

Recep Efendi bu suyun yarısını bir seyisin başına, yarısını da ötekinin başına döktü:

— Tembel herifler, diye bağırdı. Size ne diye para veriliyor. Hayvanlar açlıktan tepiniyor, yallah, burada işiniz yok. Buraya çalışacak adamı alırım ben.

Recep Efendi, kovadaki suyu uyumakta olan seyisin başına döktü.

İki seyis yalvar yakar oldular. Fakat Recep Efendi onların yalvarmalarına aldırmadı. Eline bir sopa aldı. Ahırdan dışarıya kovaladı. Sonra barakalarda yatan rençber karılarından iki genç kadın alıp getirdi. Ahırı onlara temizletti ve tımar yaptırdı. Beni de gösterdi:

— Buna dikkat edin, dedi. Bu beyin kızının eşeğidir, bunun adı Karakaçan. Çok iyi bakacaksınız.

Kadınlar zaten beni tanıyorlardı. Ahırın işlerine onlar bakmaya başladılar.

Recep Efendi de ihtiyar bir adamdı. Yaza karşı o da hastalanmıştı. Çiftliktekiler kendi başlarına kalmışlardı. Recep Efendi bu durumu İstanbul'a yazdı. Bir hafta sonra yakın köydeki iri yarı, pehlivan yapılı bir adam çiftliğe geldi. Buna herkes saygı gösteriyordu. Namuslu, mert, eli kolu tutan bir adammış.

İlkbahar başlangıcında çiftliği Osman Efe idare etmeye başladı. Bu güçlü, kuvvetli adam çok da sertti. Dediğini mutlaka yaptırıyordu. Recep Efendi yine bizim eski ahırın üstüne çekilmişti. Orada karısı ve kızı ile oturuyor, bir işe karışmıyordu.

Büyük ahıra gelen insanlar işlerini biliyor ve çalışıyorlardı, ama bunlar eşeklere pek kötü davranıyorlardı. Biraz kımıldayan eşeğe bir tekme atıyorlardı. Beni de tımar ederken derilerimi kazır gibi kaşağı vurmaya başladılar. Bana tekme atana bir çift tekme de ben attım. Omuzuna rastladı ve yere yuvarlandı. Hemen bir küreğin, palasını çıkartıp sapı ile beni dövmeye kalktı, ben açık kapıdan fırladım. Var kuvvetimle koşarak eski küçük ahırın yolunu tuttum. Adam elinde kürek sapı ile beni kovalıyordu.

Osman Efe bunu gördü. Bağırdı:

— Ne koşup duruyorsun?

— Eşek kaçtı.

— Ne diye kaçtı?

— Tımardan kaçtı.

Ben ahıra girmiştim, adam da gelmişti peşimden. Nefes nefese kalmıştı. Recep Efendi gürültüye inmişti aşağıya.

Ben adamı yanıma sokmamaya çalışırken Osman Efe kapıya dikilmiş:

— Bacaklarına vurma kırılır, diyordu.

Recep Efendi olup biteni görünce bağırdı:

— Ne yapıyorsunuz be? Bu Nesrin Hanım'ın Karakaçan'ı, sizin bildiğiniz eşeklerden değil.

Adamla benim arama girdi.

— Neye vuruyorsun, dedi.

— Çifte attı bana.

— Karakaçan durup dururken kimseye çifte atmaz.

— Tımar ediyordum, çifteledi.

Recep Efendi benim karnıma doğru baktı. Eliyle yokladı, eline kan bulaşmıştı.

— Osman Efe, diye bağırdı. Bu kaba heriflere verme böyle işleri. Bunlar eşeklerden daha eşek. Halil Bey bu eşeğin böyle derisinin kazındığını duyarsa ne olur, sen düşün!

Osman Efe, seyisi çıkarttı dışarıya.

— Bu huysuz bir eşek, dedi.

Recep Efendi:

— Bu senin bildiğin eşeklerden değil, dedi. Nesrin Hanım'ın sıpasıydı. Hanımla kızdan başka kimse binemezdi üstüne. Hem de laftan anlardı.

Osman Efe:

— Recep Dayı, sen bunadın gayri, dedi.

Recep Dayı:

— Bak da gör, dedi.

Sonra bana seslendi:

— Karakaçan, gel oğlum, öp elimi bakayım.

Recep Efendi'nin yanına gittim. Uzattığı elinin üstüne ağzımı dokundurdum.

Osman Efe de beni çağırdı. Elini uzattı. Elini öptüm. O da benim sırtımı okşadı. Kaşağının çizdiği yarama baktı.

— Ben onlara tembih ederim Recep Dayı, dedi. Sen merak etme. Bir ip ver de boynuna takıp alıp götüreyim.

Recep Dayı:

— Sen var git, o ardından gelir, dedi.

Ben Osman Efe'nin peşinden gittim. Büyük ahıra vardık. Orada beni tekmeleyen seyis kızgınlıkla duruyordu. Osman Efe:

— Sen eşekten daha eşeksin, dedi. Arkları temizleyenlerin yanına git. Hüseyin'i bana yolla.

Biraz sonra Hüseyin geldi. Elleri, ayakları çamur içindeydi. Osman Efe:

— Bana bak, dedi. Bundan sonra tımar işlerine sen bakacaksın. Bu eşeğe de manda kaşağısı vurma.

— Sen merak etme Efe. Ona hep ben bakardım.

Yalnız kaldığımız zaman benim sırtıma bir şaplak indirdi. Ben de kulaklarımı kıstım, şaplağa bir çifte ile karşılık verecektim. Hüseyin sırtımı okşadı:

— Saka ettim be Karakaçan, dedi. Biz seninle eski ahbabız. Ben Ali gibi kindar değilim.

O günden sonra diğer hayvanlarla beraber Hüseyin bana bakmaya başladı. Benim sayemde tekrar seyisliğe alınmıştı. Çiftliğin ağır işlerinden kurtulmuştu. Arkadaşıyla birlikte ahırı temizliyor, hayvanları tımar ediyor, sütlü inekleri kadınlar gelip sağıyorlardı.

Karlar eridi, toprak biraz kurudu, erik çiçekleri uçuşmaya başladı. Çiftliğe yeni bir hayat gelmişti. Ben de seviniyordum. Nesrin'le annesinin ve Halil Bey'in gelmesini bekliyordum. O zaman bana en tatlı yemişlerden, en güzel kurabiye ve şekerlerden ikram edeceklerdi.

Bu arada öteki eşeklere bakıyordum. Zavallıların kiminin sırtında bir semer yarası, kiminin bacağında ve dizinde bir sıyrık vardı. Bunlara sinekler konuyordu. Kimsenin de şöyle candan baktığı yoktu.

Yazın başında, bir gün, çiftliğe yabancı adamlar geldi. Ölçtüler, biçtiler, Osman Efe ile konuştular. Yine bir gün bütün inek, öküz, at ve eşek gibi hayvanlar toplandı. Bir sürü olduk, gittik gittik, yine o kasabadaki hayvan pazarına vardık.

Sütlü inekler, kısraklar çabucak satıldı. Biz, eşekler açıkta kaldık. Başımıza bir bekçi koydular. Birer avuç arpa ile biraz samanı torbalarımıza koyup başımıza geçirdiler.

Pazar yeri gübre doluydu. Pis pis kokuyordu. Ayrıca sinekler her tarafımıza konuyor, burnumuzdan içeriye girmeye çalışıyorlardı.

O gece ayazda kaldık. Ertesi sabah yeniden alıcılar geldi, satıcılar ortaya çıktı. Eşekleri bir bir yokladılar, ağızlarına baktılar, ayaklarına baktılar. Bu arada ben de yoklandım. İri yarı bir köylü:

— Ben bunu alıyorum, dedi.

İşi tellala bırakmışlardı. Vur aşağı, tut yukarı adam beni aldı. Parayı saydı pazar yerinden çıktık. Benim sırtımda sadece bir çul vardı. Karnımdan beri dolanan bir palanla bağlanmıştı.

Başımda ipten bir yular vardı. Gittik gittik. Çiftliğe gitmeden önce, yolun kıyısında oturan, adamın bulunduğu yere vardık. Orada su vardı. Köylü oturdu. Bana da su içirdi. Yeni çıkan otları kemirmeye başladım. Biraz sonra dinlenmiş olan adam kalktı. Yan taraftaki tarlaların içine vurdu. Biraz sonra da yorulmuş olacak ki bir ayağını üstümden aşırtarak sırtıma bindi.

Ben buna hiç alışık değildim, başladım çabalamaya, adam oradan bir ağaç dalı kesti. Küçük dalları yontup bir değnek

yaptı, bununla bana öyle bir dayak attı ki, Ali'nin vurduğu paslı kaşağının acısı bu dayağın yanında hiç kaldı.

Adam beni uslanmış sanıp tekrar üstüme binmeye kalktı. Bende attım çifteyi, şahlandım, kulaklarımı kısıp zıplamaya başladım.

Adam bir nöbet daha bana dayak attıktan sonra yulardan çekerek yürüyüp beni de gütürmeye başladı.

İşte ben böylece köyde, acımasız bir adamın eline düştüm. Adamın bir karısı, bir de küçük oğlu vardı. Onların bir eşekleri varmış da ölmüş. Semeri kalmış. O gece avluda bir yere bağlandım. Adam bana yem de vermedi. Aç acına bütün gece bekledim. Sabahleyin yuları kısaca evin direğine bağladı. Sırtıma ölen eşeğinin semerini koydu. Çok zıpladığım, uğraştım ama baş edemedim. Semer sırtıma iyice oturdu. Adam başımı çözmeden önce bir iple ağzımı bağladı. Belki kendisini ısırmamdan korkuyordu.

Eşek inadı bu ya. Ben de onu üstüme bindirmedim. Baltasını da alarak beni peşi sıra çekip götürdü. Bir koruya vardık. Orada yine bir ağaca bağlandım. Adam birçok odun kesti. Semerin iki tarafına iplerle bağladı. Zavallı anam da böyle yük altında ölmüştü.

Böylece beni çeke çeke köye getirdi. Yine avluya bağladı. Karısı:

— Ahmet, dedi. Hayvana dün akşam da bir şey vermedin. Açtır, biraz beslemek gerek.

Adam öfkeyle:

— Beter olsun, dedi.

— Sen buna para saymadın mı?

— Genç eşek diye aldım, huysuz bir hayvan.

O kalkıp kahveye gidince kadın yem torbasına ekmek ufaklarıyla biraz arpa koydu. Yiyinceye kadar başımda bekledi. Kocası gelirken torbayı başımdan aldı.

Ben artık en horlanan eşeklerden biri olmuştum. Bana yürü demiyorlardı. Deh, diyorlardı, dur demiyorlardı, çüş diyorlardı.Yediğim tekmenin hesabı yoktu artık.

Her gün oduna gidiyorduk. Giderken adam sırtıma biniyordu. Gelirken odunları yüklüyordu. Öyle karnımın doyduğu da yoktu.

Semer sırtıma vurmuş, omuz başlarında kalça kemiklerimin üstünde yaralar açılmıştı. Sakin, başı önünde, uslanmış bir eşektim. İnsanlarla başa çıkmak benim için mümkün değildi. Ölmeden, bu yük altından, yarı aç yaşamaktan kurtulamayacaktım.

Çiftlikteki hayatım, akıllığım, Nesrin'i sırtımda taşımam, onun yemeklerine ortak olmam artık ortadan kalkmıştı.

Ben gün geçtikçe zayıflıyordum. Açtım, kemiklerim sayılıyordu. Yük altında ölen zavallı anama banzemiştim.

Beni satın alan adam bana yem vermiyordu. Ama bitişik komşunun genç ve güzel bir kızı vardı. Benim çektiğim eziyeti biliyordu.

Bir kâsenin içine bulgur, ya da buğday koyar, getirip benim ağzıma tutardı. Bunu da yapmasa ben açlıktan düşüp ölecektim. Evin kadını:

— Allah bahtından güldürsün Emine, diyordu. Bu da Allah'ın kulu. İyilik yap, at denize, balık bilmezse Halik bilir, derler. Yakında evleneceksin, böyle sevaba girmenden Allah hoşnut olur.

Emine adındaki kız:

— Şerife Abla, sen niye vermiyorsun, dediği zaman kadın:

— Bana yemin ettirdi, dedi. Yem vermeyeceğim. Ambarda arpa, saman dolu. Ben ekmek kırıntısı falan veriyorum.

— Peki ama bu adamın zoru nedir? Para verip almış bu eşeği. Pekâlâ da yük vuruyor, üstelik üstüne de biniyor.

— Bir defa inatçılık yapmış. Deli bozuk adamın biri. İyice dövmüş hayvanı, yıldırmış ama eşek de eşeklikten çıkmış. Baksana, kemikleri sayılıyor.

Emine bana yiyecek getirdiği zaman ağzımla elinin üstüne dokunuyordum. O bundan bir şey anlamıyor:

— Elimde ne arıyorsun, diyordu. Tasın içinde işte.

Ben bir tek buğday veya bulgur tanesi kalmayıncaya kadar tasın içindekini bitiriyordum. Emine:

— Şerife Abla, diyordu. Bu çok tuhaf bir eşek.

— Nesi tuhaf kız?

— İnsanın yüzüne başka türlü bakıyor.

— Eee, sen güzel bir kızsın. Seni beğenmiş olacak.

— Alay etme Şerife Abla. Hem yanına gittiğim zaman başını aşağı, yukarı sallıyor. Sonra elimin üstünü yalıyor.

— Köpek mi bu?

Hayır, ben köpek değildim, bayağı bir eşektim, ama akıllı bir eşek. Bu Emine kızın iyiliğini içim acıyarak görüyordum. Onu başımla selamlıyordum. Elini öpüyordum. Bana bunları Halide Hanım öğretmişti. Eeee, gelsin de görsündü şimdi Karakaçan'ın çektiklerini!

Sırtımdan çul bile alınmıştı. Sabaha kadar evin avlusunda, ayakta duruyordum. Bir iki defa yağmur yağdı. Su sırtımdan ayaklarıma kadar aktı. Yerler su ile göllendi. Kimse gelip de beni ahıra sokmayı akıl etmedi. Ya da Ahmet Ağa dedikleri sahibimden çekindiler.

Ben günden güne erirken, bir gün Emine'nin babası Ahmet Ağa ile konuştu:

— Senin eşek topallıyor, dedi. Ben benimkini nalbanta götüreceğim bugün, senin eşeği de götüreyim mi? Ahmet Ağa:

— İşime yaramayan eşeği ne diye nallatayım, dedi. Baksana ayakta sallanıyor.

— Gözden çıkardınsa sat bana.

— Ne yapacaksın bu huysuzu?

— Senin nene gerek. Belki beslersem adam olur.

— Ver iki yüz kâğıt, al.

Emine'nin babası cüzdanından para çıkartıp verdi. Beni alıp giderken Ahmet Ağa:

— Bana bak komşu, dedi. Geriye almam ha.

— Merak etme getirmem.

Bitişik bahçeye geçtik. Adam beni ahıra götürdü. Orada bir eşek daha bağlı duruyordu. Beni yemliğin önüne bağladı. Bu arada Emine de gelmişti:

— İyi ettin baba, dedi. Allah senden razı olsun. Her gün içim parçalanıyordu. Ne acımasız adam!

Babası:

— O çocukluğundan beri öyledir, dedi. Yük altında aç bırakarak çok eşeğin canına kıydı.

Adam yem hazırlıyordu. Emine:

— Baba, dedi. Bu eşekte bir başkalık var. Bak şimdi ne yapacak?

Bir tasın içine arpa koyarak bana getirdi Başımı eğip kaldırdım, sonra kızının elini öptüm. Babası:

— Ne oldu, dedi, ben görmedim.

— Başı ile bana selâm verdi, sonra elimi öptü.

— Haydi sen de kızım, saçmalama. Eşek adama selâm mı verirmiş?

Aradan bir kaç gün geçti. Adam benim sırtımdaki semer yaralarına ilaç sürmüş, sonra beni güzelce tımarlamıştı. Üstümdeki toz toprak gitti. Bayağı biraz kendime geldim.

Emine her gün geliyor, bana tasla bulgur, ya da buğday veriyordu. Bende onu selamlıyor ve elini öpüyordum. Benim bu davranışımı anasına da göstermişti ama babası bir türlü inanmıyor:

— Bu huysuz eşeğin yanına sokulma, giderayak kolunu falan kapat, diyordu.

Emine komşu köyde bir delikanlıya nişanlı imiş. Delikanlı askerden yeni gelmiş. Emine de daha pek küçük sayılır. Ama oğlan tarafı zenginmiş, kızı bir an önce almak istiyorlarmış.

Emine'nin babası bir gün beni de alarak eşeğine bindi. Kasabaya vardık. Bu kasabayı ben iyi tanıyordum. Orada hayvan pazarı kuruluyordu. Ama Emine'nin babası Hayri Efendi beni pazara değil, oradaki nalbanta götürdü.

Nalbant önce Hayri Efendi'nin eşeğine baktı, nalının ikisini değiştirdi. Tırnaklarını yonttu. Sonra bana yaklaştı. Ben aksayan ayağımı kaldırdım.

Nalbant ayağımı tuttu. Baktı:

— Hayri Efendi, dedi. Bu Halil Efendi'nin eşeği.

Hayri Efendi sordu:

— Halil Efendi de kim? Ben bunu Ahmet Ağa'dan aldım.

— Yahu Halil Efendi çiftlik sahibi. Derebaşı Çiftliği'nin sahibiydi. Sonra orasını sattı, alan adam tavuk çiftliği yaptı.

— Ne bileyim, belki onundur. Eşek değil mi, elden ele geçer!

— Ama bu Karakaçan. İnan olsun Karakaçan.

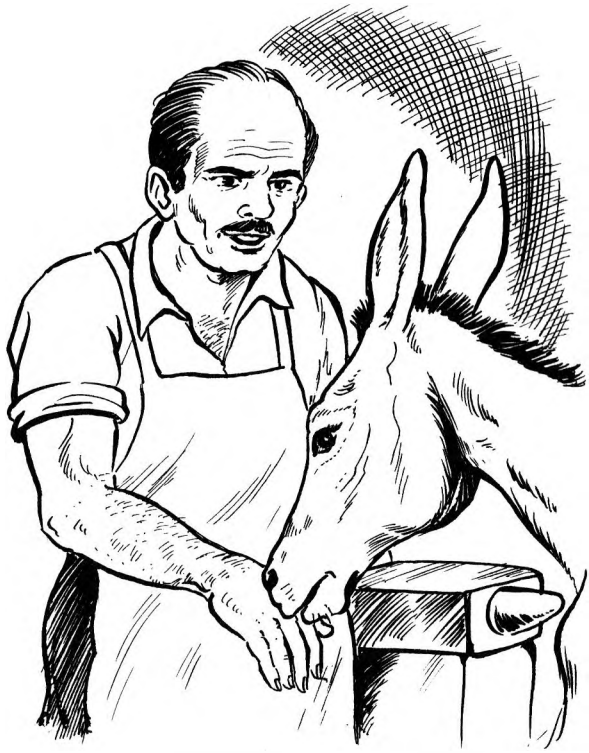
— O da ne demek?

— Akıllı eşek demek. Adını böyle koymuşlar. Bu eşek çok akıllıdır. Bak, dikkat et şimdi.

Nalbant bana:

— Karakaçan, öp bakayım elimi, dedi.

Elinin üstüne ağzımı dokundurdum. Adam beni okşarken:

Nalbant Karakaçan'a elini öptürdü.

— Vah yavrum vah, dedi. Ne kötü çilen varmış. Seni böyle iskelet gibi mi görecektim.

Adam bayağı üzülmüştü. Benim dört nalımı da değiştirdi. Hayri Efendi:

— Bu huysuz hayvan, teper, sana yardım edeyim, dediği zaman nalbant:

— Bir şey yapmaz, dedi. Ona ilk nalı ben vurmuştum. O zaman fıstık gibi bir hayvandı. Ama insafsızların eline düşmüş.

Hayri Efendi:

— Bana mı söylüyorsun, dedi. Ahmet Ağa ölüsünü sürümeye para vermekten kurtulmak için bana sattı. Benim de almaya niyetim yoktu ama kızım zorladı.

Nalbant:

— İyi ki senin eline düşmüş, dedi. Ama buna iyi bak, sakın vurma. Eşkıyayı jandarmaya haber veren, ekinlerin yandığını görüp çiftlik halkını ayağa kaldıran, Halil Efendi'nin atı sancılandığı zaman seyisi uyandıran hep bu eşektir. Bu eşek hiç anırmaz. Anırdığı zaman bil ki ortada bir kötülük vardır.

Hayri Efendi inandı mı, inanmadı mı bilmem! Ama Karakaçan adı tekrar ortaya çıkmıştı. Hemen hemen bütün köylü benim akıllı olduğumu duymuş, kabarta kabarta hikâyeler de uydurmuşlardı.

Emine avluda beni başı boş bırakıyordu. Misafirleri geldiği zaman:

— Karakaçan, gel bana, diyor, ben de bahçeye bakan açık pencerenin önüne gidiyor, başımı uzatıyordum. Emine bana elini öptürüyor, sonra avucundaki kesme şekeri yediriyordu.

Komşu kızların da eğlencesi olmuştum. Ama beni okşamaktan, bana şeker, börek parçası veya ekmek vermekten başka bir şey yapmıyor, ellerini öptürüyorlardı.

Eh, el öpmekle ağzım aşınmaz ya. Kızların temiz temiz ellerini öpüyor, onların verdikleri yiyeceği yiyordum.

Hayri Efendi de yavaş yavaş benim akıllı bir eşek olduğuma inandı. Beni bağlamaya gerek görmüyordu. Sonra her sabah tımar ediyordu. Emine de gelir, ıslak bir bezle yüzümü, gözlerimin çevresini silerdi.

Sırtımdaki semer yaraları kapandı. Emine'nin zoru ile Hayri Efendi bana bir eğer yaptırdı. Güzel, boncuklu bir de başlık yaptırdılar. Ağzıma demir koymalarını gene istemedim. Huylandım, sinirlendim. Emine:

— Baba, hayvana eziyet etme, dedi. Bu başka eşeklere benzemez. Ağzına demir sokmaya, dilini bağlamaya ne gerek var? Gel desen gelir, git desen gider.

Hayri Efendi iyi adamdı. Zaten biricik kızı da gelin oluyordu. Onun hatırını kırmak istemiyordu. Bir yere gideceğimiz zaman Hayri Efendi üstüme biniyor ve beni hiç zorlamıyordu. Yavaş yavaş eski gücümü kazanmıştım. Adamı rahatlıkla taşıyordum.

Ahmet Efendi, bazen bize rastlıyor:

— Komşu, diyordu. Benim eşek geberdi. Sen şunu sat bana.

Hayri Efendi:

— Komşu, diyordu. Sana eşek dayanmaz. Sen açlıktan öldürürsün zavallı hayvanları.

Biz, çiftlikten sürü ile, kasabaya satılmaya giderken Kızılırmak'ın üzerindeki tahta köprüye geldiğimiz zaman, adamlardan biri:

— Yahu, bu köprüden geçilmez artık. Ne tahtası kalmış, ne direği. Biz suyun sığ yerinden geçelim, demişti.

Bu benim aklımda kalmış. Sırtımıza kadar suya gömülmüş, öyle geçmiştik. Bunun hikâyesini de anlatacağım.

Kış geldi geçti. Havalar ısınır ısınmaz, zaten kış boyunca hazırlanmış olan oğlan ve kız tarafı düğüne başladılar.

Ben bütün kış sıcak ahırda, bol yemle beslenmiş, tekrar eski Karakaçan olmuştum. Hayri Efendi'nin evi köyün kıyısında olduğu için, kış günlerinde bile beni başıboş bırakırlar, karların üzerinde koşar, zıplar, hatta eve gelirken, kapıdan dolaşmaz hemen hemen adam boyu olan çitin üstünden atlardım.

Ama kimseye zarar verdiğim, bahçede dikili olan çiçeklerin, fidanların körpe dallarını kemirdiğim yoktu. Beni artık

bütün köy tanıyordu. Kimseden kaçmaz, ama üstüme de kimseyi bindirmezdim.

Havalar açıp da bağa, bahçeye bakım sırası gelince Hayri Efendi önce sırtıma bellemeyi koydu, onun üzerine benim için yaptırdığı eğeri oturttu, karnımdan doğru bağladı. Üstüme bindi.

Onunla bir iki defa bağa, tarlaya gittik. Ekinlerin durumuna baktık. Bundan sonra düğün oldu. Köy yerinden kalktı oturdu. Yediler içtiler, davullar çalındı, delikanlılar avluda oynadılar. Asıl düğün oğlanın köyünde yapılacaktı.

Hayri Efendi benim üzerime bindi. Emine'yi bir ata bindirdiler. Yularından tutuyorlardı. Emine'nin yüzü gözü kapalıydı. Arkasında beyaz bir fistan vardı. Yola çıktık, gide gide Kızılırmak Köprüsü'ne varmayalım mı? Kız babası önden gidiyordu ve benim üstümdeydi. Yanımızda, kadınlar, delikanlılar yaya olarak gidiyorlardı.

Köprünün başına gelince ben durdum. Hayri Bey:

— Yürü Karakaçan, dedi.

O harap köprüden geçer miyim ya? Dağlarda eriyen karların suları da katılmış, Kızılırmak bulanık bir su olmuş, köpüre köpüre akıyor.

Hayri Efendi mahcup olmuştu. Benim karnıma bir iki topuk vurdu. Ama ben başladım anırmaya.

Delikanlılar önden çekmeye, dört beş kişi de arkadan itmeye başladılar. Ama ben mıhlanmış gibi duruyordum.

Dehler, tekmeler, birkaç kırbaç, itmeler kâr etmedi. Birisi:

— Bu eşek köprüden korkuyor, dedi.

Hayri Efendi üstümden indi. O da beni itmeye çalıştı. Öne geçenler yularıma bir ip eklemişler çekiyorlardı. Köprünün üstüne çıktılar, beş on adım atmışlardı ki, bir kıyamettir koptu.

Köprünün üstünü kaplayan tahtalardan ve altındaki direklerden bir kaçı büyük bir gürültü ile kırılıp aşağıya düşmez mi, bu arada dört beş delikanlı da yuvarlanmaz mı?

Ortalık ana baba günü oldu. Irmak boyunca koşarak düşenleri kurtarmaya çalıştılar. İhtiyarlardan biri:

— Yazıklar olsun, dedi. Bunca kişi köprünün çürük olduğunu görmedik mi, ya hepimiz birden köprüye çıksaydık?

Köprünün kırılan tahtalarından dört beş genç ırmağa düştü.

Hayri Efendi:

— Ah, bana nalbant söyledi de inanmamış, unutmuştum. Bu Karakaçan anırdı mı mutlaka kötü birşey olurmuş. Biz farkına varmadık ama o köprünün geçilemeyecek kadar çürüdüğünü anlamış.

Herkesi bir şaşkınlık almıştı. Gelin yüzü gözü kapalı olduğu hâlde bana seslendi:

— Karakaçan, gel bakalım.

Bindiği ata yaklaştım. Kızcağız uzanıp benim başımı okşadı:

— Sen bin yaşa Karakaçan, dedi.

Hayri Efendi:

— Biz de kalktık, hayvanı köprüye sürmek için zorladık, dedi.

Bir ihtiyar:

— Allah hayvanlara da akıl vermiştir, dedi. Haydi geçmiş olsun. İşte suya düşenler de geliyor. Çaresiz büyük köprüye kadar gideceğiz.

Yol epeyce uzun sürdü. Oğlanın köyünden karşıcı gelenler, köprüye kadar gelip işi anlamışlar. Bizi büyük köprüde beklemişlerdi.

Bu büyük köprüye varınca Hayri Efendi:

— Buradan da geçmezlik etmezsin ya Karakaçan, dedi.

Herkes gülüyordu. Büyük köprüyü tıkır tıkır geçtik. Epeyce yürüdükten sonra damat evine vardık. Asıl büyük düğün burada oldu. Düğün sahibi zengin bir adammış, geniş bir ahırı, birçok davarı varmış.

Beni uşaklardan biri, bir ahıra soktu. Bir yemliğin önüne bağladı, önüme biraz kuru otla arpa koydu, kapıyı da çekip gitti.

Bu karanlık ahırın içinden düğündeki davul zurna, saz seslerini ve bağırmaları duyuyordum. İnsanlar yediler, içtiler, güldüler oynadılar, zaten akşam da gelip çatmıştı. Hava büsbütün karardığı zaman ahırın kapısı açıldı. İçeriye bir iki at, bir iki inek ve iki tane de eşek girdi. Otlaktan dönüyor olmalıydılar.

Uşaklardan biri dışarıdan duyduğu bir köy türküsünü mırıldanarak içeriye girdi, hayvanlara baktı. Yemledi, yatacakları yerlere kuru saman serpti. Bu arada bana bakarken:

— Sen de başıma nereden çıktın yahu, dedi.

Eh, bu kaba adama bir çift tekme vurmak vardı ama ben misafirdim. Zaten kötü adamlara uymak âdetim değildi.

Saatlerce bekledim. Nihayet kapının arasından hafif bir ışık sızdı, sabah oluyor demekti. Gürültü sürüp gidiyordu ama biraz hafiflemişti. Eşeklerden ikisi bir iki defa anırdılar. Ben bu çirkin sesi hiç sevmezdim. Ama eşeklerin başka sesleri de yoktu.

Az sonra kapı açıldı, bir adam girdi içeriye. Hayvanları sürüp dışarıya çıkardı, bu arada ben de çıktım. Köyün sokaklarında toplanan sürüye katıldık. Çobanlardan biri bir eşeğe binmişti. Kırlara doğru açıldık. Hayli yol aldık, bir yamaçta çoban bir ağacın altında indi. Dağarcığından çıkardığı yiyeceğini yemeye başladı.

Ben kırda uzun boylu otlamaya alışık değildim. Beğendiğim otlardan biraz yedikten sonra yattım. Böyle açık, tertemiz havada, yarı güneş alan bir ağacın gölgesinde uyumak çok iyi oluyor.

Çoban bir defa sürüyü önüne katarak Kızılırmak'a indirdi. Orada isteyen istediği kadar su içti.

Tam üç gün oğlan evinin ahırında kaldım ve gündüzleri çobanla kırlarda otladım. Dördüncü sabah hayvanları çıkar-

dılar. Ama beni bıraktılar. Bir seyis beni ite kaka tımar etti. Torbaya yem koydu. Sırtıma eğeri vurdu, dışarıya çıkarttı.

Bir de baktım ki, dışarıda Emine'nin anası, babası, küçük kardeşi, teyzesi bekliyor. Bir de tek atlı araba getirmişler. Emine de çıkmış ortaya, düğün sahipleri de damat da.

Bizimkiler arabaya bindiler. Avlunun kapısı açıldı, Emine, anası, babası ve kardeşi ile sarmaş dolaş oldu, ağladı, sonra bana da yaklaştı:

— Güle güle Karakaçan, dedi.

Kulaklarımı okşadı. Bana elini uzattı, ben de elini öptüm, Emine:

— Baba, diye seslendi. Karakaçan sana emanet. Ona vurma sakın. Onu benim için almıştın, unuttun mu?

Hayri Efendi:

— Merak etme kızım, dedi. Haydi hoşça kal.

Araba yola çıkıyordu. Ben de başımı çevirdim. Emine'ye baktım. Kocası ile yan yana duruyor, bize el sallıyordu.

Beni arabanın arkasına bağlamışlardı. Arabanın içinde Hayri Efendi ağlayan karısına:

— Sağ olsun, kız evlat işte, diyordu. Elbet bir gün evlenip gidecekti. Yine iyi insanların içine gitti. Düşün Hanım! Ya bu Karakaçan direnmese, köprüye çıksaydı da o kadar insanla birlikte Emine de ırmağa yuvarlansaydı ne yapardık? Teliyle, duvağıyla o coşkun sel suları içinde Emine'yi düşün.

Karısı bağırdı:

— Aman Hayri Efendi, sus. Ağzından yel alsın. Kızcağızın içine doğmuş ki sana bu eşeği al diye diretti.

Hayri Efendi:

— Eşek değil Hanım, dedi. Karakaçan.

-SON-

KEMALETTİN TUĞCU

1902-1996

Sevgili Çocuklar,

Hepinizin çok iyi tanıdığı, usta ve kıvrak kalemiyle Türk çocuklarına ömrünü ve gönlünü veren Kemalettin Tuğcu'nun şimdiye kadar hiçbir yerde yayınlanmamış güzel eserlerini zevkle okuyacağınızdan eminiz.

Kemalettin Tuğcu Serisi (50 Kitap)

1-Kuklacı (100 TEMEL ESER)
2-Bir Garip Kızcağız
3-Babam ve Ben
4-Yetimler Güzeli
5-Dilenci Baba
6-Kuyulu Bahçe
7-Annelerin Çilesi
8-Yetim Ali
9-Sokak Köpeği
10-Dağdaki Yabancı
11-Deniz Kızı
12-Benim Annem
13-Küçük Serseri
14-Şeytan Çocuk
15-Yılanlı Bağ
16-Bu Çocuk Kimin?
17-Cambazın Kızı
18-Toprak Adamı
19-Köyde Unutul
20-Sütannem N
21-Süt Kardeşi
22-Babasızlar
23-Köyden Gele Kız
24-Kız Evlat
25-Küçük Bey
26-Baba Evi
27-Balıkçının Kızı
28-Küçük Hanım
29-Güllü Bahçe
30-Tanrı Misafiri
r Dağ Masalı
oğduğum Ev
Küçük Erkek
Satılan Çocuk
35-Büyüklerin Günahı
36-Hacı Baba
37-Annemin Hikâyesi
38-El Kapısı
39-Köydeki Arkadaşım
40-Çocuk İhtiyar
41-Sokaktan Gelen Çocuk
42-Can Yoldaşları
43-Küçük İşportacı
44-Eskicinin Köpeği
45-Çocukluk Arkadaşım
46-Ana Kucağı
47-Kırk Ev Kedisi
48-Kartal Yuvası
49-Karakaçan
50-Devlet Kuşu

